

Kitap No:	R	85-3147
Yıl:		
Kitaplık No:	1948	
Depo No:	81-4062	
DDC:		175.547

Millet Partisi

PROGRAM

ve

T Ü Z Ü K

— İKİNCİ TABİ —

B. M. M. Kitaplığı	
Es. No. :	1949. 65
Remiz :	S. H. 107. a

B. M. M. KİTAPLIĞI		
1959	A	65

ANKARA
Sakarya Basımevi
1 9 4 8

P R O G R A M ve T Ü Z Ü K

PROGRAM :

I — Ana Prensipler	: Madde	1 — 34
II — Devlet ve Hükümet İşleri	: »	35 — 47
III — Adâlet İşleri	: »	48 — 65
IV — Ordu ve Askerlik İşleri	: »	66 — 70
V — İç İşleri	: »	71 — 76
VI — Dış İşleri	: »	77 — 78
VII — Maliye İşleri	: »	79 — 87
VIII — Eğitim ve Öğretim İşleri	: »	88 — 104
IX — Sağlık ve Sosyal Yardım İşleri	: »	105 — 114
X — Kalkınma İşleri	: »	115 — 130
XI — Orman İşleri	: »	131 — 136

TÜZÜK :

I — İsim ve maksat	: madde	1 — 2
II — Üyeler	: »	3 — 8
III — Teşkilât	: »	9 — 10
IV — Yürütme Kurulları	: »	11 — 26
V — İnzibat Divanları	: »	27 — 44
VI — Başkanlar	: »	45 — 50
VII — Kongreler	: »	51 — 73
VIII — Mali Hükümler	: »	74 — 78
IX — Parti meclis gurubu	: »	79 — 95
X — Geçici Maddeler	: »	97 — 107
XI — Lâhika	: »	108 — 110
XII — Partiyi takdim edenler (müessisler)	: »	111

PROGRAM

I

Ana Prensipler

MADDE 1 — Cumhuriyet, Adalet, liberallik ülkülerine ve Milliyetçilik esasına bağlı «MILLET PARTISI» adı ile siyasi bir Parti kurulmuştur.

MADDE 2 — Partinin gayesi samimi ve emin seçim ile tezahür edecek olan Milli iradeyi hakim kılmak; bu iradeye ve insan haklarına uygun bir Hükümetin tesisine ve bekasına çalışmaktır.

MADDE 3 — Parti bütün faaliyetinde yalnız meşru ve kanuni yollarda yürümeyi kendisine vazife bilir. Bu vazife ihtiyaca uymayan, ferdin tabii hak ve hürriyetlerini tahdit ve ilga eden kanunları tenkitten ve onların ıslâh ve tadiline çalışmaktan feragati tazammun etmez.

MADDE 4 — Parti, Devleti, insanların cemiyet halinde ve barış içinde yaşamak ve birbirine yardım etmek hususunda duydukları tabii arzu ve ihtiyaktan doğmuş devamlı ve medeni bir zaruret telâkki eder.

Devletin gayesi, hürriyet, emniyet ve en zengin bir tenevvü içinde gelişmesi zaruri olan insan şahsiyetinin serbestçe teşekkül ve inkişafına engel olmamak, şahsi faaliyetleri halk için ve halkın muvafakati ile uzlaştırmak ve adaleti temin etmektir. Binaenaleyh fert haklarını cemiyet haklarından ayırarak onun dununda bir mahiyet taşımasına; ve fertlerin âmme menfaati icabı olarak görecekleri zararın tazmin edilmemesine müsamaha edilemez.

Cemiyet kadar, ferdin de hayati menfaatini koruyacak usullerin tatbiki-ni isteriz.

MADDE 5 — Parti, adaleti, herkese hakkını vermek hususunda sarsılma-yan devamlı bir irade olarak kabul eder. Bu mahiyet Devletin eseri olmayan, Devlete tekaddüm ve ona rehberlik eden, onun selâhiyetlerini tahdit eden üstün bir hak mefhumunu zaruri kılar. Normal her insan nefsinde bu hak ve adaletin manasını taşır.

Hak, bizim için yalnız ameli bir takdir prensibi değil, ahlâki bir gaye ve bir iman unsurudur.

Biz hak ve adalete inanıyoruz.

MADDE 6 — Parti, hakiki Demokrasinin samimi taraftarı ve müdafidir. Biz bundan fert hak ve hürriyetlerini devamlı teminat altında tutan; ve her biri bir hukuk devleti teşkil eden Batı demokrasilerini kast ediyoruz. Bir zümrenin, bir içtimai sınıfın diktatörlüğünü istihdaf eden doğu örneği demokrasiyi mağşuş ve totaliter bir rejim addederek reddediyoruz. Partimizin demokrasi telâkkisine göre azlığın çokluğa tahakkümü nasıl gayri meşru ise, çokluğun azlığa ait insan haklarını çiğnemesi de aynı derecede gayri meşrudur.

Parti, anayasamızın hakiki demokrasiye uymayan hükümlerinin ve bilhassa Cumhuriyet Halk Partisi siyasi umdelerini Devletin ana vasıfları haline sokan ikinci maddesinin kaldırılmasını ister.

MADDE 7 — Parti, içtimai nizamın teşekkülünde itikatların, ahlâkın, geleneklerin, örf ve adetin büyük hisselerini tanır. Bunlar sık sık değişmezler ve devletin nüfuz sahasının dışında kalırlar.

MADDE 8 — Parti, memleketin istiklâlini ve toprak bütünlüğünü bozmak ve insan haklarını ihlal etmek maksadını güden veya yabancı siyasi partilere alet olan, fert ve cemiyetlerin faaliyetlerini gayri meşru sayar. Bu cümleden olarak devleti ve devlet adamlarının hayat haklarını inkâr eden anarşistler, şahsi ve siyasi hürriyet ve mülkiyet haklarını reddeden komünistler ve insanların ve milletlerin hukuk eşitliğini tanımayan naziler hakkında kanuni koruma tedbirlerinin alınmasını zaruri görür.

Parti din müessesesine ve milli ananelere hürmetkârdır.

MADDE 9 — Türkiye Cumhuriyetinin ana vasıflarından olan milliyetçilik Partimizin ana prensiplerinden biridir. Bize göre millet mefhumunun en ehemmiyetli unsuru bir nevi düşünce ve his birliğidir ki, milli vicdanı teşkil ve müşterek bir hayat ve istikbale inancı tazammun eder. Milli şuurun teşekkülünde dil birliğinin büyük hissesini kabul ederiz .

Parti, «Ben Türküm» diyen ve kendisini Türk sayan her insanı Türk olarak kabul eder, Türklüğün çok eski ve şerefli medeni mazisine ve pek büyük ümitle dolu istikbale inanır, eğitim ve öğretim müesseselerinde milli şuurun kuvvetlenmesine elverişli bir programın tatbikini milli bir vazife bilir; ve okul dışında dahi gençliğin bu imanla yetişmesine çalışmayı lüzumlu sayar.

MADDE 10 — Aile müessesesini, cemiyetin temeli ve yüksek manevi bir kıymet olarak kabul eden Partimiz onu tehdit eden kötü cereyanlarla mücadele etmeyi ve aile bağlarını kuvvetlendirecek her türlü tedbirleri almayı cemiyetin bir varlık şartı sayar.

MADDE 11 — Memleketin mesnet ve istikbali olan gençliğin demokratik ve milliyetçi bir ruh ve zihniyetle yüksek ahlâkî vasıfta ve şahsiyet sahibi

birer vatandaş olarak yetiştirilmesini bir gaye kabul eden partimiz onlara parti mülâhazalarına kapılmadan tahsil çağında her türlü yardım ve kolaylığı sağlamak ve hayata atıldıkları zaman layık oldukları kıymeti vermek ve geniş inkişaf imkânları hazırlamak azmindedir.

MADDE 12 — Parti, din işlerinin devlet işlerinden ayrı tutulmasını kabul eder. Herkesin vicdan ve itikat hürriyetini ve dilediği dilde ve dilediği şekilde ibadet etmek hakkını mukaddes tanır.

Parti, Türkiyede muhtelif din ve mezheplere mensup cemaatların dini maksatla teşkilât vücade getirmelerini ve dini vakıfların bu teşkilâta devredilmesini tasvip ve müdafaa eder.

Bu teşkilât kendi mensuplarının din işlerini tanzim ve idareye selâhiyetli olmalıdır.

Parti ilk ve orta tedrisata din dersleri ilâve edilmesini ve üniversitelerde ilâhiyat fakülteleri ihdasını muvafık görür. Fakat din derslerine iştirâk, öğrenciler reşit oluncaya kadar, aile reisinin irade ve ihtiyarına tabidir.

MADDE 13 — Bizim kabul ettiğimiz devrimcilik; insan tabiatını ve içtimai amil ve şartları zorlamadan daima ilerlemek manasında tekâmülcülüğün başka bir kelime ile ifadesinden ibarettir. Millet ve memleketi her sahada müterakki memleketlerle muvazi yürütecek ve medeniyet icaplarına uyacak her faaliyette istikbali göz önünde tutarak, sarsıntı vücade getirmeden millî ve içtimai faaliyeti idare etmeye taraftarız.

Her devrin icabatını tesbit etmek o devirde yaşayan neslin mukaddes hakkı olduğunu kabul ediyor; ancak her hamlenin geriliğe imkân bırakmadan ananelerimize ve milletin iradesine uygun ve hakiki ihtiyaca tetabuk eder şekilde tanzimini istiyoruz.

MADDE 14 — Parti, hiç bir ferde, bir zümreye veya içtimai sınıfa hususi bir hak, bir imtiyaz veya asalet unvanı tanımamak manasında halkçıdır. Halk mefhumunu vatandaşların heyeti mecmuası olarak kabul ediyoruz. Bu tarif şu cihetten mühimdir ki, kendilerine halk demokrasileri adını veren bazı rejimler vatandaşlardan bir kısmını halktan addetmemek, diğer kısmının diktatörlüğünü istemek gibi tasvip edemeyeceğimiz bir esas gütmektedirler. Bu telâkki yalnız içtimai adalet hissine aykırı olmakla kalmaz; halk tabakaları ve içtimai sınıflar arasına kin ve nifak da sokar.

Bu sebeplerle parti halkçılığı eşit haklara sahip bütün vatandaşların iyiliği ve umumun refahı için çalışmak ve hayat şartlarını ıslâh arzusu olarak kabul eder; tekmil kanunlarımızda fert ve zümre imtiyazına delâlet edecek ayrılıkların kaldırılmasına çalışmayı halkçılığın bir icabı sayar.

MADDE 15 — Parti, her vatandaşın dürüst çalışmak şartıyla asgari bir mâişet vasıtası ve bir mesken tedariki hususunda âmme kudretinden müzaheret beklemesini muasır insan haklarından tanır. İnsanlar bilhassa ihtiyarlılıkla

rında, malûliyet ve hastalıklarında açlık ve sefalet korkusu duymadan yaşama-
malıdır. Parti bu gayelerin tahakkukuna yarayacak içtimai sigorta plânla-
rı hazırlamak azindedir. Yiyim, giyim, sükna ve iş alanlarında asgari mai-
şet hadleri her türlü ihtikâr ve istismar hamlelerinden masun tutulmalıdır. Ve
muhtekirler ağır surette cezalandırılmalıdır.

MADDE 16 — Parti, mülkiyet ve tasarruf hakkının adilâne olmayan bir
surette tahdidini ve servetin devlet eli ile idaresini terviç eden bütün rejim-
lere aleyhtardır. İnsanlar malların müştereken tasarrufu rejiminden, şahsi mül-
kiyeti sağlayan medeni kanunların himayesi altında yaşamak için vazgeç-
mişlerdir.

Parti, âmme menfaati namına yapılacak kamulaştırmaları ancak mah-
kemelerce takdir edilecek değer pahası peşin verilmek şartıyla tecviz eder.
Mal ve mülkü bu suretle elinden alınan fert, hâdisede âmme menfaatinin
mevcut olup olmadığı, mülkiyet hakkının lüzumsuz ihlal edilip edilmediği hu-
susunda mahkemeye itiraz hakkına malik olmalıdır. Mevcut istimlak kanun-
larının birleştirilmesini bu esasın bir icabı sayarız.

MADDE 17 — Parti, vatandaşın çalışma hevesini kıran ve yaşama şart-
larını güçleştiren aşırı vergilere aleyhtardır.

MADDE 18 — Parti, gayri meşru yollardan servet edinilmesine karşı şid-
detle mücadele azindedir.

MADDE 19 — Parti, hukuki ve iktisadi emniyet ve istikrarı ihlal eden
kat'i ihtiyaç olmadan sık sık kanun değiştirme itiyadına ve vatandaşın kanu-
na uyma imkânını güçleştiren kanun çokluğuna aleyhtardır ve bu durumu
islah azindedir.

MADDE 20 — Siyaseti, milletin refah ve saadetini temin için yapılan
ve ahlâk esaslarına dayanan bir faaliyet olarak kabul eden partimiz bu
esaslara uymayan hareketleri siyasette mubah telâkki eden sakat ve zararlı
zihniyetle mücadeleyi başlıca hedeflerinden saymaktadır.

MADDE 21 — Himaye, iltimas, haksızlık, rüşvet, suiistimal, karaborsa-
cılık ve israflarla mücadeleyi parti milli ve ahlâki bir borç telâkki eder.

MADDE 22 — Parti, ekonomi sahasında mutedil liberal akideye sadıktır.
Şahsi mülkiyete, şahsi teşebbüse, meşru rekabete, açık pazarda serbestçe
ayarlanan fiyatlara ve iş bölümüne dayanan serbest mübadele ekonomisine
tarafdardır.

Bizim liberalliğimiz (bırakın yapsın) formülü ile ifade edilen başı boş
liberalizm değildir. Biz gerek devlete, gerek fertlere ait her türlü tekele, ser-
maynin haksızlıklarına, aşırı kâr ihtirasına, hileli ticarete, haksız istismara, ik-
tisadi buhranlardan doğan büyük kütle ıstırap ve sefaletine, milli ve millet-
ler arası ekonomi ahenk ve müvazenesinin bozulmasına lakayt kalamayız.

Biz bu hususlarda devletin tanzimci müdahalesine taraftarız. Bizim reddettiğimiz meslekler mahsul veya istihsal vasıtaları üzerindeki şahsi mülkiyet hakkını devlet lehine ihlal ve ferdi teşebbüsleri tahdid ve ilgaya meyyal olan devletçilik ve sosyalislik ile halen Türkiyede en müfrit şekli tatbik edilmekte olan devlet sermayeciliğidir.

Bir taraftan ferdi teşebbüsü ve şahsi mülkiyeti servetin istihsal, tedavül ve inkisamında esas tuttuklarını ve diğer taraftan devletçi olduklarını iddia eden siyasi partiler sarih bir tenakuza ve abes içerisine düşmüşlerdir. Bu prensip karışıklığı yüzünden ve bir kısım solcu unsurların yardımı ile devletçilik Türkiyede devlet sermayeciliğinin en müfrit şekline inkilap ve ekonomi müvazenesini alt üst etmiştir. Partinin hedeflerinden biri de devlet sermayeciliğinin ihtiyatla ve tedricen tasfiyesi olacaktır.

Prensip olarak devlet, ziraat ve ticaretle ve - harp endüstrisi müstesna olmak üzere - sanayi ile iştilal edemez; gemiciliği ve sivil havacılığı tercihan hususî teşebbüslere bırakır. Bu şubelerde devletin vazifeleri gittikçe artan ferdi teşebbüs kudretine gittikçe genişliyen bir yer vermek üzere azalmak zorundadır.

Biz, devlet fabrikalarını yerli taliplerine, tercihan kooperatif ve anonim şirketlere hakiki kıymetleri mukabilinde vermek veya içinde çalışan mühendis, memur ve işçilerinin maaşları nisbetinde hissedar olarak teşkil edecekleri anonim şirketlere devrederek memur kadrolarını ve vergi yükünü hafifletmek azmindeyiz.

Nümune, üretme ve tohum ıslah çiftlikleri müstesna, devlet çiftlikleri ve zirai kombinalar tedricen ilga edilerek devlet elindeki topraklar derhal topraksız çiftçiye tevzi edilmeli; devletin bütün ticaret ofisleri, sözde anonim şirketleri, tedricen ilga edilmeli; kooperatifler devlet vesayetinden ve lüzumsuz müdahalelerinden kurtarılmalıdır. Bununla birlikte müstahsili koruma tedbirleri idâme ve tekemmül ettirilmelidir.

Parti ferdi ve yerli sermayelerden rağbet görmeyen işlerin, bu arada li-manlar, büyük su işleri ve enerji kaynakları, demir yolları, posta, telgraf ve telefon tesisatının devlet eli ile yapılmasını ve işletilmesini tasvip eder.

MADDE 23 — Memleketin her sahada hakiki ihtiyaç ve imkânlarını müte-hassıslara tetkik ve tesbit ettirerek umumi bir kalkınma ve gelişme plânı hazırlanmasını ve bu işte yabancı mütehasıslardan da faydalanmasını zarurî görmekteyiz.

MADDE 24 — Parti, dünya milletlerinin müşterek bir medeniyete doğru tekâmül ettiğine, Türkiyemizin de bu maksatla bütün milletlerle samimi iş birliği yapması lüzümüne kanidir.

Fakat her hangi bir millet kendi ihtirasını tatmin için başkalarına tahakkümden vazgeçmedikçe ona karşı nefsimizi muhafaza zaruretlere uymayı varlık şartı sayıyoruz.

Parti, Türkiyenin Birleşmiş milletler müessesesinin sadık bir üyesi ve faydalı bir unsuru kalmasını ister.

MADDE 25 — Parti, her vatandaşın dünya için barış ve emniyet unsuru olmasını sağlayan insani bir kültüre sahip olarak yetişmesini, insani dayanışma, iyi komşuluk, muahedelere sadakat, itidal ve bütün insanlara karşı şefkat terbiyesi içinde gelişmesini kendi milletimiz ve milletler ailesinin refahı ve saadeti için temel dâva addeder.

MADDE 26 — Hürriyet, bütün siyasi programımızın temel taşıdır. Bizce her fert dilediği gibi hareket edebilir; yeterli başkasının müsavî hürriyetine zarar vermesin. Başkasına zarar vermenin bir kötülük olduğuna ve hayır ve şer mefhumları ahlâk sahasına ait olduklarına göre hürriyetin ahlâki bir temeli ve vazife hissi ile sıkı bir irtibatı vardır.

Partimiz şahsi ve siyasi hürriyetlerin, asrımızda, ferdi tecavüzlerden ziyade hükûmetlere verilen geniş selâhiyetler yüzünden tehlikeye düştüğüne; ve bu selâhiyetlerin azami derecede takyidi lüzumuna kanidir.

MADDE 27 — Ferdi ve siyasi hürriyetlerin zaruret hududunu aşan her takyidi tahakküm ve istibdadın ifadesidir.

Partimiz, teşriî kuvvetin dilediğini yapabileceği fikrine, devlet muvacehesinde hiç bir ferdi hak ve hürriyetin mevcut olmayacağı prensibine dayanan totaliter devlet telekkisini reddeder.

MADDE 28 — Partimize göre insanların ihlal edilemez tabii hak ve hürriyetleri şunlardır:

Hayat, şahıs ve binnetice mesken masuniyeti, vicdan, fikir, söz, neşir, seyahat, haberleşme, sözleşme, çalışma, mal mülk edinme ve onları saklama ve kullanma, veraset, toplanma, cemiyet ve şirket kurma, her türlü haksızlığa karşı meşru mukavemet ve hükûmeti tenkit hürriyetleri.

Partimiz, ferdin hak ve hürriyetine tecavüz korkusundan masun yaşamak hakkını tabii sayar.

Bu esaslı insan haklarından seyahat ve haberleşme gibi, bazılarının yalnız milli kanunlarla teminat altına alınamayacağına kani olan parti, milletler arası münasebetlerde de kanun devrinin başlaması için azami gayret sarfetmek azmindedir.

MADDE 29 — Bu tabii hakların kanun dışı takyidini içtimai ve siyasi bir suç sayar ve istibdadın kötü bir alâmeti addederiz. Binaenaleyh bu haklara tecavüz kimin tarafından vaki olursa olsun hiç bir hususi merasime tabi olmadan umumi hükümler dairesinde adalet mahkemelerinde yargılanarak terhip ve tecziyesini sağlayacak tedbirlerin bir an evvel alınmasını bir zaruret sayarız.

MADDE 30 — Parti, Kanuni müsavata ana prensiplerinden addeder. Hiç bir fert veya topluluk eşit olmayan bir hak iddiasında bulunamaz; başkalarına yasak olan fiilleri kendisi için mübah göremez.

Kanunun herkes için mecburi ve müsavı vasfı fertler, fertle devlet müesseseleri, içtîmai sınıflar, siyasi partiler, dinler ve mezhepler arasındaki münasebetlerde de muteberdir.

Parti, herkesin şahsi liyakat, kabiliyet ve mesaisine göre hisse almasını tabii ve meşru telâkki eder.

Cumhuriyet her türlü imtiyaz ve inhisarların ilgasını muktazi olduğundan, parti, Cumhuriyeti müsavut ülküsüne en uygun idare şekli olarak tanır.

MADDE 31 — Menşeiini milli iradeden alan âmme kudreti bir fert veya zümre lehine ve binnetice diğerleri aleyhine kullanılamaz.

MADDE 32 — Parti, kanunları keyf ve hevese tabi kılan hikmet'i hükûmet telekkisini, halkı devamlı ve haksız zararlara sokan nef'i hazine zihniyetini istibdat mesnetleri olarak tanır ve bunlarla mücadeleyi borç bilir.

MADDE 33 — Türkiyede hiç bir makam ve hiç bir kimse kendisine kanunen ve sarahaten verilmemiş olan bir otorite ve selahiyeti kullanamaz. Kanun, ferdi hakların kötü kullanılmasını önliyecek tahditler koyabilir. Ancak bu tahditlerin anayasaya aykırı olup olmadıklarını ve zaruret haddini aşip aşmadıklarını takdir selâhiyetini haiz bir yüce mahkemeye kat'i lüzum vardır. Bunun ihdasını parti, önemli hedeflerinden biri sayar.

MADDE 34 — Parti, memleketimizde hürriyetin teessüsü için fert haklarının teminat altına alınmasını zaruri görür.

II

Devlet ve Hükûmet İşleri

MADDE 35 — Parti, bazı fevri cereyanların kanunlaşması imkânını önlemek ve kanunların daha esaslı surette incelenmesini sağlamak için Halk tarafından seçilmiş bir ayan meclisinin kurulmasını zarurî görür.

MADDE 36 — Her iki meclis üyelerinin adetleri, vazifeleri ve intihap usul ve şartlarının millî ihtiyaca uygun şekilde yeniden tanzimini lüzumlu görüyöruz.

MADDE 37 — Cumhurbaşkanı bir devre için seçilmeli; aynı zatın bir seçim dönemi geçmeden tekrar seçilmesi caiz olmamalıdır.

MADDE 38 — Cumhurbaşkanı her iki meclisin birlikte yapacağı bir oturumda bu meclislerin üyeleri arasından seçilmelidir.

MADDE 39 — Cumhurbaşkanı, başbakanı bu iki meclis üyeleri arasından seçmelidir. Bazı Bakanların meclisler dışından seçilmesi de mümkün olmalıdır.

MADDE 40 — Cumhurbaşkanı partiler dışında bağımsız kalmalı ve seçiminden itibaren parti ve zümre cereyanları ile alâkasını keserek kendisini bütün millete hasretmelidir.

MADDE 41 — Her iki meclis üyelerinin seçimlerine ait usul ve icra tarzının millet hâkimiyetine ve demokrasi icaplarına en uygun yeni bir seçim kanunu ile tesbitine çalışılacaktır.

Millet vekili adedinin azaltılmasına; ve vekillikte geçen müddetlerle tahsisatlarının emeklilikte hesap edilmemesine taraftarız.

MADDE 42 — Bütün seçimlerin her çeşit müdahale ve tesirden, hile ve tahakkümden masun yapılabilmesi ve seçim neticeleri üzerinde hiç bir fesat ve tahrif olmadan millet irade ve hâkimiyetine uygun olarak tahakkuk edebilmesi için lüzumu kadar müeyyideler teminine çalışmayı bir vazife sayıyoruz. Seçimlerin adli kuvvet mürakabesi altında yapılmasını doğru buluyoruz.

MADDE 43 — Bakanların vazife ve mesuliyetini gösterecek hususi kanunların yapılmasını isteyen anayasanın 47. nci maddesinin biran evvel tahakkukunu istiyoruz.

MADDE 44 — Bakanlıklara ait mürakabe ve teftiş işlerinin salim bir tarzda yapılması için teftiş teşkilâtını icra kuvvetinin tesirinden kurtararak tam bir istiklâlle sahip kılmak maksadiyle gerekli tedbirlerin alınmasını zarurî görmekteyiz.

MADDE 45 — Adama iş değil, işe adam düsturuna bağlı olan partimiz, mesuliyet ve halka hizmet duygusu taşıyan yüksek vasıfta ve az sayıda müreffeh memurlarla âmme hizmetlerinin görülmesine taraftardır.

Memurların hal ve istikballerinden emin olmaları, terfi, tayin, nakil ve tecziyelerinin amirlerin keyf ve arzusuna göre değil, liyakat ve istihkaklarına göre yapılmasını, devlet işlerinin emniyet verici esaslara bağlanarak salim bir tarzda yürütülmesini istiyoruz.

MADDE 46 — Emeklilerle dul ve yetimlerin ve malûllerin maaşlarının adâletli olarak tayinini ve zamanın geçim şartlarına göre uygulanmasını, vazife görürken alınan para ile emekli maaşı arasındaki farkın da isbaetli bir şekilde tesbitini doğru buluyoruz.

Emeklilere ait kanunlar birleştirilmelidir.

MADDE 47 — Lüzumsuz zaman ve enerji sarfına sebep olan kırtasiyecilikle mücadele etmeyi ve halkın işlerinin kolaylıkla ve süratle görülebilmesini temin edecek her türlü kanunî ve idarî tedbirlerin alınmasını zarurî sayıyoruz.

III

Adalet İşleri

MADDE 48 — Adâlet işlerinin kaza birliği esasına uygun bir şekilde sağlanması ve hususî mercilere verilen salâhiyetlerin kaldırılması lüzumuna inanıyoruz. Yalnız ordunun sırf askerî işlerinden doğan suçların askerî mahkemelerde duruşma ve hükme bağlanmasını istisnai olarak caiz görüyoruz.

MADDE 49 — Memlekette adâletin tam tecellisini temin edebilmek için adli teşkilâtın ve bilhassa yargıçlarımızın her türlü tesirden masun ve kâmil bir istiklâl içinde çalışmasını adâletin ilk şartı olarak kabul ediyor, bunun için de hâkimlerimizin tayin, nakil ve terfilerinin hiç bir teşrii ve idarî makamın müdahalesi olmadan bizatihi kendi teşkilâtları arasında icrasını temin azmindeyiz.

MADDE 50 — Bütün mahkemelerin kuruluşuna, derecelerine ve vazifelerine dair esaslı bir mahkemeler teşkili kanunu vücade getirilmesi ve teşkilâtın dağınık hükümlerden kurtarılması şarttır.

MADDE 51 — Asliye mahkemeleriyle yargıtay arasında ikinci bir kaza kademesinin bulunmasını adâletin esaslı bir teminatı sayıyoruz.

MADDE 52 — Sulh mahkemeleri dışında kalan bütün mahkemelerde toplu hâkim sistemi âmil olmalı, ancak buna imkân husulüne kadar, aslî mahkemelerin bir kısmında istisnai olarak, tek hâkim usulü tatbik edilebilmelidir.

MADDE 53 — Adâletin kabil olduğu kadar külfetsiz, masrafsız ve kolay tevziine taraftarız. Usul kanunlarımızda neticeyi geciktiren merasimin kaldırılmasına çalışmakla beraber işlerde sürat olsun diye adaleti alt üst etmek zihniyetine aleyhtarız.

MADDE 54 — Adâlet cihazının ihtisasa yol açacak bir çığırda işlemesini iştiyoruz.

MADDE 55 — Doğu bölgesinde çalışan yargıç ve savcılarının hizmet müddetinin tayini ve bundan sonra diğer bölgelere nakil hakkının temini için, ayrı hükümler konulmalıdır.

MADDE 56 — Günün şartlarına tabî olarak (Hava Hukuku) adıyla ayrı bir hukukun vücade getirilmesi lüzumuna inanıyoruz.

MADDE 57 — Adli Tıp Müessesesine lâyük olduğu önemin verilmesi ve adli tabiplerin çoğaltılması ve memleketin başka yerlerinde de adli tıp teşkilâtı vücade getirilerek bu mesleğin cazip bir hale sokulması adâlet umdelerimizdendir.

MADDE 58 — Yargıtay başkanlarının muayyen müddetle ve intihapla yargıtayın bütün yargıcıları tarafından seçilmesini ve bunlara yargıcılık maaşından fazla olarak ve vazifelerinin devamı müddetince başkanlık tahsisatı verilmesini esaslı bir teminat olarak nazara alıyoruz.

MADDE 59 — Matbuat suçlarında juri usulünün kabulüne taraftarız.

MADDE 60 — Adli Zabıta kuvvetleri müstakil olarak savcıların emrine verilmelidir.

MADDE 61 — Yargıcılarımızın, bütçenin müsaadesi nisbetinde, azami huzur ve refaha erişmesini adâlet şartlarından biri sayıyoruz; bütün adâlet cihazının sıkıntısız yaşayacak imkân ve vasıtalarla techizini istiyoruz.

MADDE 62 — Memleketin kalabalık ve müterakkî yerlerinde çocuk suçlarına bakmak için hususî mahkemeler açılmasını ve bu mahkemelere tercihan kadın yargıcılar seçilmesini istiyoruz ve çocuklarımızın ar hislerini zedelememek için bu kabil dâvaların gizli görülmesini medeniyetin icaplarından sayıyoruz.

MADDE 63 — Tevkif evlerinin ceza yerlerinden ayrılmasını ve tevkifhanelerin kabil olduğu kadar ceza mahkemelerine yakın olarak tesisi suretiyle sanıkların bilhassa hükümden evvel teşhirine imkân verilmemesini lüzumlu görüyoruz.

MADDE 64 — Ceza evlerinin insanlık hislerine uygun, sağlık ve medeniyet şartlarına muvafık bir hale getirilmesini ve hüküm yiyenleri manen ve maddeten yükseltip iş sahibi yaparak iyi bir vatandaş halinde cemiyete iadesini sağlayacak mahiyeti haiz olmasını istiyoruz.

MADDE 65 — Bu bölüm hükümleri askerî adâlet teşkilâtına da şâmil olmalıdır.

IV

Ordu ve Askerlik işleri

MADDE 66 — Yurdun Savunmasını sağlayacak olan Ordumuzun bu vazifeyi daima ve şerefle başaracak bir kudrette teşkillenmesi ve bu maksat dahilinde techiz edilmesi esastır.

Millî Savunma ihtiyacına göre daha barış zamanından her türlü hazırlıkların yapılmış olması ve takip olunacak Eğitim ve Öğretimde bu esasların daima gözönünde bulundurulması lüzumuna kani bulunuyoruz.

MADDE 67 — Yurdun bütün millete ve millî kudrete dayanan savunmasını lâıyk olduğu önemle daima ön plânda tutmak için (Yüksek müdafaa Meclisi) nin bir kanunla ve kat'i olarak ihdas ve teşkil edilmesini ve bu meclisin vazife ve selâhiyetlerinin de bu suretle belirtilmiş olarak işleminin teminini lüzumlu görüyoruz.

MADDE 68 — Başbakanın ve Bankaların vazife ve selâhiyetlerini belirtecek yeni kanunların icabına göre Genel Kurmay Başkanlığının ve Yüksek Askerî Şûranın vazife ve selâhiyetlerinin yeniden gözden geçirilmesi ve bu esaslara göre düzenlenmesi lüzumuna inanıyoruz.

MADDE 69 — Yurdun savunmasını temin etmekle mükellef olan Ordumuzun askerlik, terfi, emeklilik ve bu gibi esaslı kanunlarında zamanın icap ve ihtiyaçlarına göre gerekli olan tekâmül ve ıslâhların yapılmasını da lüzumlu buluyoruz.

MADDE 70 — Parti, ordunun kapalı veya açık şekilde siyasetle işgal etmesine ve siyasete alet edilmesine şiddetle aelyhtardır.

V

İç İşleri

MADDE 71 — Bugünkü idari teşkilâtın ruh ve zihniyet, muamelât ve idare usulü bakımlarından ihtiyaca tekabül eder mahiyette bulunmadığına inanıyoruz. Bu teşkilâtın ihtiyaç ve demokrasi icaplarına en uygun bir tarzda olabilmesi için ciddi ve ilmî tetkiklere dayanmasını lüzumlu görüyoruz.

MADDE 72 — İdarecilikte hükmî şahıs olarak temel birlik bucak olmalı ve bucak idarî muhtariyete sahip bulunmalıdır. Onun halkça seçilmiş bir meclisi ve bu meclisce seçilmiş bir de bucak başkanı (Nahiye Müdürü yerine) bulunmalıdır.

MADDE 73 — İllere ve bucaklara verilen yetkiler şahsa değil bucak meclislerine ve İl Genel Meclislerine ait olmalıdır. Valilerin, kaymakamların ve bucak başkanlarının yetkileri tamamen idare işlerine münahsır kalmalıdır.

MADDE 74 — Belediye Başkan ve üyeleri ile mahallî meclislerin bilâistisna Millet Vekilleri hakkında kabul olunan seçim usulüne muvazi bir tarz-

da vatandaşların serbest iradeleriyle yapılacak seçimle teşkil edilmesini istiyoruz.

MADDE 75 — İdare cihazlarının milletin tabii haklarını ihlâl ve Adâlet Teşkilâtı üzerinde müdahale ifade edebilecek bütün faaliyetlerden mutlak surette uzak kalmasını ve memekte mevcut siyasî partilerin hiç bir faaliyetine iştirak etmemelerini isteriz. Muhtariyeti haiz Müesseseler mensupları hariç olmak üzere Devlet ve Hükümet Teşkilâtına mensup herkes siyasî partilere girmekten, ceza tehdidi altında, men edilmelidir. (Seçime İştirâk müstesnadır).

MADDE 76 — Âmme hizmeti ile vazifeli olan hiç bir kimse hususî hizmetlerde istihdam edilmemelidir..

VI

Dış İşleri

MADDE 77 — Dış siyasetimiz istiklâl ve mülki temamiyetimizin muhafazası esasına dayanır. Meri ittifak muahede ve hükümleri mahfuz kalmak şartıyla bütün dünya devlet ve milletleriyle dostluk ve barış içinde yaşamak dış siyasetimizin hedefidir.

MADDE 78 — Partimiz, birleşmiş milletler anayasası hükümleri daire-sinde, kendileriyle tarihi, manevi ve kültürel alâkamız olan milletlerle dostluğumuzu kuvvetlendirerek müteakabil tesanüt temin edecek bir siyaset takip etmeyi tarihî bir borç ve dünya barışını sağlayacak en easslı bir âmil telâkki eder.

VII

Maliye İşleri

MADDE 79 — Malî siyasetimiz yalnız şeklen değil hakikaten de denk bir bütçe ile hükümet idâresini teminden ibarettir. Masraf bütçelerinin millî takatla mütenasip, hakikî ve zarurî ihtiyaçlara uygun tarzda tanzimini istiyoruz.

Vergilerin tahakkuk ve tahsillerinde adâlete riayet edilmesi, sarflarında kayıtsız, şartsız her türlü israf, sefahat ve lüksten sakınılması lüzumuna kaniiz. İmkân bulundukça müterakkî vergi sistemini tercih ediyoruz.

Vergi itiraz mercileri heyetinin Belediyelerden ve Ticaret Odalarından seçilmiş üyelere vücuda getirilmesini bitaraflik icabından buluyoruz.

MADDE 80 — Dahilî ve Haricî borçlarla bütçede muvazene tesisine çalışmak müsrif hükûmetlerin şiarı olabilir. Borçlanma ancak Millî Savunma zaruretleriyle ve milletin istihsal kudretini yükseltecek maksatlarla yapılmalıdır. Her ne sebeple olursa olsun, Millî ve İktisadî İstiklâlimizi tehlikeye düşürecek bütün hareketlerden içtinap edilmelidir.

MADDE 81 — Asgarî maişet haddine tekabül eden kazanç ve gelirlerden vergi alınmamalıdır.

MADDE 82 — Malî işlerimizin yürütülmesinde ihtisasa büyük bir yer verilmesini, âmme hizmetlerini görecek olan her türlü devlet teşkilâtının makul ilmi esaslara göre kurulmuş olmasını zarurî görüyoruz.

MADDE 83 — Memlekette mevcut enfiyasyonu inkâr edecek yerde bunu önliyecek tedbirlerin alınmasına, emisyonlardan kabil olduğu kadar kaçınılmasına dikkat etmek vazifemiz olacaktır.

MADDE 84 — Açık ve gizli mütemediyen genişletilmekte olan İhisarçılığı tedricen tahdit etmek ve bunların da istihsal masrafını azaltmak ve memleket iktisadiyatını harap etmeyecek ve müstahsilleri tazyikten kurtaracak tarzda usullere bağlamak hedefimiz olacaktır.

MADDE 85 — Sıhî ve zarurî seyahatlerde döviz tedârikini güçleştiren engellerin mümkün olduğu kadar hafifletilmesini ve lüzumsuz yere döviz israf edilmemesini istiyoruz.

MADDE 86 — Devlete menfaat temini bahanesiyle ferdin tasarruf ve mülkiyet haklarını ihlâl eden ve müsadere mahiyetinde olan istimval ve istimlaklere nihayet verilmesine taraftarız.

MADDE 87 — İktisadî faaliyeti daraltan, millet üzerinde gayrıtabii tesisler yaratarak mübadeleyi güçleştiren vergi ve resmilerin yavaş yavaş ortadan kaldırılmasını temin azmindeyiz.

VIII

Eğitim ve Öğretim İşleri

MADDE 88 — Parti, Millî Eğitim ve öğretim işlerini bütün faaliyetinin temeli sayar. Devlet ve mahalli idare bütçelerinde bu işe ayrılacak masraf, ihtiyacı karşılayacak ve geçen ihmalleri telâfi edecek bir hadde vasıl ol-

malıdır. Türk milletinin ileri milletlerin kültür ve medeniyet seviyesine yükselmesi hedefimizdir.

MADDE 89 — Parti, bütün öğretim ve eğitim işlerimizin memleket ihtiyacını en iyi karşılayacak umumi bir plâna bağlanmasını zaruri görmektedir; lrfan faaliyetimize sağlam ve istikrarlı bir yol ve gidiş hazırlamak; öğretim işlerinin ana programını vücuda getirmek ve bütün işleri buna göre ayarlamak için (Millî Eğitim ve Öğretim Şûrası) kurmak lüzumuna inanmaktadır.

Bu şûranın nasii teşkil olunacağı, kimlerden vücuda getirileceği ve vazifesi bir kanunla tesbit edilecektir.

MADDE 90 — Yapılacak programlar millete ilim ve teknik bilgilerle beraber millî ve ahlâki terbiye verecek surette nizamlanmalı; Türk gençliğine millî iman ve ülkü aşılacak ve kuvvetlendirecek bir maksat takip etmelidir.

MADDE 91 — Tahsilin devamı müddetince öğrencilere şahsî teşebbüs ve içtihat kabiliyeti ile yaratıcılık ve yapıcılık fikir ve terbiyesi verilmeli ve onlar amelî hayatta muvaffak olacak surette yetiştirilmelidir.

MADDE 92 — Milletın ilim ve teknik alanlarında yükselmesini sağlamak maksadiyle muhtelif ilim ve fen şubelerinde araştırma enstitüleri kurulmasını lüzumlu görmekteyiz.

MADDE 93 — Parti, bütün bilgilerin ilerlemesini sağlamak için her bölüme mensup en değerli bilginlerden mürekkep ve tam istiklâle sahip (Akademi) lerin kurulmasını faydalı görür.

MADDE 94 — Memlekette sanat ve meslek okullariyle fabrika çırak okullarını çoğaltmak, küçük sanat ehlini bollaştırmak ve okulların hayata bağlılığına ehemmiyet vermek eğitim umdelerimizden olacaktır.

MADDE 95 — Mektep çağını okumadan geçirmiş vatandaşlara okullar dışında ve bilhassa askerlik hizmeti esnasında okuma yazma ve mümkün olduğu kadar lüzumlu bilgiler verilmesine çalışılacak, okuma yazma bilmiyen iş sahiplerinin bu ihtiyaçlarını karşılamak üzere akşam dersaneleri açılacaktır.

MADDE 96 — Bütün eğitim ve öğretim üyelerinin maişet darlığı çekmeden vazifelerinde muvaffakiyetlerini sağlamak ve lâıyk oldukları yüksek itibar ve mevkii kendilerine temin etmek azmindeyiz.

İlkokul öğretmenlerinden kabiliyeti tahakkuk edenler eğitim teşkilâtının en yüksek derecelerine kadar çıkabilmek fırsatını bulmalıdırlar.

MADDE 97 — Partimiz, yabancı dil tahsiline lüzumu kadar önem verilmemiş olduğunu kabul etmektedir. Bunun için de okullarımızda buna lüzumu kadar yer ayrılmasını zaruri görüyoruz.

Yurdumuzun muhtelif yerlerinde yabancı dil üzerine tedrisat yapan okullar açılmasını ve bu okullarda yabancı dil bilir öğrenciler yetiştirilmesini istiyoruz.

MADDE 98 — İlk öğretim, eğitim faaliyetinin temelini teşkil eder. Bu sebeple parti, bütün yurt çocuklarının bir ilkokulda yer bulabilmesini ve ilk öğretimden istifadeyi güçleştiren âmillerin en kısa bir zamanda ortadan kaldırılmasını vazife bilir.

MADDE 99 — Köy okullarının da beşer sınıflı olmasının teminine çalışılacaktır.

MADDE 100 — Kalkınma plânına göre köy okulları yapılırken esasen varlıkları pek dar bulunan köy halkının durumunu büsbütün güçleştirecek mükellefiyet usulünden kaçınılması lüzumuna inanıyoruz. İnşaat ve tesisatta lüks ve israftan sakınılarak en sağlam ve en sade yapı tipleri tercih edilmelidir.

MADDE 101 — Doğu ve Güney bölgelerimizde Üniversite açılmasına ve Üniversite bulunan yerlerde icabeden müesseselerin yapılması suretiyle birer Üniversite sitesi kurulmasına taraftarız.

MADDE 102 — Liselerle yüksek okullarda ehliyet ve liyakat gösteren seciyeli ve memlekete bağlı ve itina ile seçilmiş gençlerden devlet hesabına kabil olduğu kadar çok okuyucuların müterakki yabancı memleketlere gönderilerek memleket ihtiyacına göre yüksek ihtisas sahibi olmalarını ve bunların ciddi mürakabeye tâbi tutulmasını temine çalışacağız.

MADDE 103 — Beden Terbiyesi ve her nevi sporun memleket çapında teşvik ve tamimine, spor işlerinde hayatımıza ve maddi şartlarımıza uymayan şeylerden kaçınılarak imkânlara göre yerli malzeme ile hazırlanmak suretiyle ucuz ve elverişli bir hale getirilmesini doğru buluyoruz.

MADDE 104 — Şehit çocuklarının devlet okullarında parasız ve yatılı olarak okutulmasını istiyoruz.

IX

Sağlık ve Sosyal Yardım İşleri

MADDE 105 — Millet sağlığı meselesini, toptan ele alınması gereken bir memleket dâvası olarak görüyoruz. Hastalıkları iyi eden, hastalık sebeplerini kaldıran ve hastalıklara karşı mukavemeti artıran iyi edici ve koruyucu bir sağlık politikası güdülmesi esası amacımızdır.

MADDE 106 — Lüzumlu sıhhi tesis ve tedbirlerin az zamanda plânlaştırılıp gerçekleştirilmesi için yüksek sıhhat şurasına kâfi selâhiyetlerin verilmesini lüzumlu görüyoruz.

MADDE 107 — Memleketin sıhhi durumunu iyileştirmek; bilhassa çocuk ölümünü azaltmak için lüzumlu tedbirlerin alınması hedeflerimizden biri olacaktır. Bu gayeye erişilmek için halkın ihtiyacını karşılayacak surette şehir ve kasabalardaki hastane noksanlarının ikmâlîne çalışılacak, doğum evleri islâh ve tevsi edilecek ve hükümetle mahallî idarelere ait hastaneler fakir halk için bedelsiz açık tutulacaktır.

MADDE 108 — Illerin mümkün olan yerlerinde sanatoryomla preventoryom tesis edilecektir.

MADDE 109 — Köylerin sıhhi durumlarıyla meşgul olmak üzere mümkün olan bucaklarda bir hekim bulundurmayı ve küçük bir eczane ile dispenseler açmayı lüzumlu görmekteyiz. Buna imkân bulunmayan bucaklarda hiç değilse birer küçük sıhhiye memuru ile birer ebe çalıştırmayı ihmal edilmeyecek bir zaruret olarak kabul etmekteyiz.

MADDE 110 — Verem, frengi, trahom, sıtma ve bu gibi hastalıklarla mücadele teşkilâtı tevsi ve takviye edilecektir.

MADDE 111 — Kimsesiz ve yoksul çocuklara cemiyet yardım kollarını açmalı ve onların istidat ve kabiliyetlerine göre tahsil ve terbiyelerine yardım etmelidir.

MADDE 112 — Partimiz, memlekette fuhuş, kumar, sefalet, serserilik ve dilencilikle mücadeleyi kendisine bir borç bilir.

MADDE 113 — Dışarıdan gelen göçmenlerin memlekette yerleştirilmesi hususunda, sefaletlerine meydan vermeden itiyat ve kabiliyetleri ve yurdun millî ihtiyaç ve savunma zaruretleri bakımından hem vatanın, hem de göçmenlerin menfaatine en uygun bir usulün temin ve tatbikini istiyoruz.

MADDE 114 — Yurdumuzda her medeni ve içtimai faaliyetin hayırlı ve tam neticeler verebilmesi için çok esaslı bir iskân ve imâr plânı tatbikini lüzumlu görmekteyiz.

X

Kalkınma İşleri

MADDE 115 — Milli istihsal kuvvetlerini uyandırmak ve çoğaltmak, milletin daimi menfaatından ilham alan bir harici ticaret siyaseti takip etmek, hu-

susi teşebbüsleri teşvik ve bilhassa fertleri ekonomi hayatında kendilerine düşen işleri görmeğe hazırlamak gibi şekillerde devletin iktisadi faaliyet tanzimci olarak karışmasını caiz görmekteyiz.

MADDE 116 — Milletimizin en büyük ve en çok ihmal edilmiş kitesini teşkil eden köylümüzün bir an önce kalkınmasını milli refah ve içtimai adaletin icabı sayıyoruz. Bu sebeple kanunlarımızda bilhassa köylü ve işçilerimizin medeniyet seviyesini yükseltmek, istihsallerini artıracak ve değerlendirecek bütün tedbirleri almak, hak ve menfaatlerini korumak en mühim dâvalarımızdan biri olacaktır.

Köylü ve çiftçinin kendisine ve ailesine yetecek toprağa ve onu işletecek vasıtalara sahip olması hedeflerimizden biridir.

Bu maksatları temin için bilhassa aşağıdaki maddelerde gösterilen tedbirlerin alınmasını lüzumlu görüyoruz:

a) En kısa zamanda devlet topraklarını topraksız veya toprağı yetmiyen çiftçiye en uygun şartlar altında dağıtmak ve bu işe adalet kaidelerini bozmadan aşırı büyük arazileri satın alarak devam etmek.

b) Umumî ahkâma göre toprak satın almak isteyen çiftçiye kolaylık göstermek.

c) Sulama işlerine önem vermek ve suların zararlarını önleyecek tedbirler almak.

d) Sıhhi ve ucuz köy evleri yapılmasını sağlayacak tedbirler almak.

e) Köy yollarının ana yollara biran evvel bağlanmasını temin etmek.

f) Zirai sigortaların kurulmasını teşvik ve temin eylemek.

g) Ziraat Bankasının sermayesini artırmak ve çiftçiye daha faydalı olmasını sağlamak.

h) Çiftçinin muhtaç olduğu ziraat alet ve makinalarını en kısa zamanda temin ederek maliyeti ucuz ve bol mahsul elde etmesini sağlamak. Münasip yerlerde bu alet ve makinaları hiç değilse tamir edecek atelyelerin vücuda getirilmesini teşvik etmek.

i) Çiftçinin muhtaç olduğu hayvanları kolay ve ucuz tedarik edebilmesi için memleketin hayvancılık politikasını buna göre düzenlemek.

j) Tarım bölgelerinin hususiyetlerine göre gerekli tarım deneme, ıslah ve üretme istasyonları açarak çiftçinin muhtaç olduğu her türlü hububat ve yem nebatları tohumlarını tedarik etmek ve bu müesseselerle çiftçinin ziraat bilgisini kuvvetlendirmek.

k) Memleketin zirai mahsullerini kıymetlendiren ve çiftçinin kalkınmasını sağlayan ziraat sanatlarını memleket sanayiinin ön plânında tutmak ve bu işte kooperatifçilikten de faydalanmak.

MADDE 117 — Memlekette sanayiciliğin inkişafı ziraat aleyhinde bir istikamet almamalıdır.

MADDE 118 — Tarım işlerinin mahalli hususiyetleri üzerinde fikir ve mütalâa beyan ve rehberlik etmek ve halkın ziraat bilgisini çoğaltmak için kurulan ziraat odalarının yetkileri artırılmalı ve bu odalar işler bir hale getirilmelidir.

MADDE 119 — Memlekette veteriner teşkilâtını mevcut hayvanları sıhhi mürakabe altında bulundurarak salgın ve bulaşık hayvan hastalıklarıyla ciddi surette mücadele edecek; at, sığır, koyun ve keçi gibi hayvan neslinin ıslah ve teksirine yardım eyleyecek ve hayvan sağlığını korumak için tesisi faydalı olan kursların idaresini temin edecek bir hale getirmeyi zaruri görmekteyiz.

MADDE 120 — Her iş ve meslek için ucuz kredi sağlayacak müesseselerin vücut bulmasını teşvik etmek ve kolaylaştırmak kararındayız.

MADDE 121 — İşçinin grev yapmak hakkını kabul ediyoruz. Ancak bu hak işçi ile iş veren arasındaki mukaveleleri ve diğer işçilerin çalışma hakkını ihlâl edemez. Grevler hususi bir kanunla tanzim edilmelidir.

MADDE 122 — Ekonomimizin çabuk gelişmesi için kooperatiflerin her türlü siyasî tesirlerden kurtularak çoğalmasını en müessir vasitalardan sayıyoruz.

MADDE 123 — Memleket sanayiinin gelişmesi için bilhassa ham maddesi yurttan bulunan sanayiinin teşviki lüzumuna inanan parti, bu sahada gümrük himayesini zaruri görür. Bununla birlikte bu himayenin sanayicileri eski usullerle ve az çalışarak aşırı kazanç sağlamak ve fuzuli bir pahalılığa sebep olmak yoluna sevk etmeyecek ölçüde olmasını isteriz.

MADDE 124 — Yabancı memleketlerden getirilecek olan her türlü ulaştırma vasıtaları (Binek otomobilleri ve emsalleri hariç) ile memlekette temini kabil olmayan ziraat ve sanayi alet ve makineleri ve memleket iktisadiyatında müessir olan iptidai ve ham maddeler ile makine, kitap, tıbbi ecza ve levazım, matbaa alet ve edavatı gibi maddelerin gümrük resimleri ile muamele vergileri asgari hadde indirilmelidir.

MADDE 125 — Küçük sanat erbabının himayesini ve bilhassa iptidai maddeleri memlekette yetişen sanayiinin ve ev tezgâhlarının teşvikini istiyoruz.

MADDE 126 — Parti, ta cıracılık ve öğrenme devrinden ihtiyarlık ve emeklilik devrine kadar şuurlu ve düzenli bir işçi siyasetinin tesbit ve tatbikini ve imkân dairesinde bütün ihtimalleri karşılayan bir işçi sigorta usulünün ihdasını ve tekemmül ettirilmesini ön plânda tutar.

MADDE 127 — Parti, yurdumuzun çabuk kalkınması için yerli sermayelerin kifayet etmeyeceğini takdir eder. Bu bakımdan faydalı büyük işlerde kullanılmak üzere yabancı sermayenin memlekette karşılıklı bir güven içinde çalışmasının teminini lüzumlu görür.

MADDE 128 — Yurtta belediye hudutları içinde ve dışında ulaştırma ve taşıma vasıtalarının hususi teşebbüslere bırakılması ve hükümet ve belediyelerin daha ziyade mürakabe vazifesi görmesini tercih ediyoruz.

MADDE 129 — Emniyet ve istikrarı Ticarî hayatın zaruri bir şartı saymaktayız. Sun'î tedbirlerle tesisine çalışılan ticarî muvazeneye, devletin lüzumsuz müdahalelerine ve meşru rekabeti ihlâl eden bütün hareketlere aleyhtarız.

MADDE 130 — Deniz mahsulleri istihsal ve ticaretine taalluk eden teşebbüslerin gelişmesi için icabeden bütün tedbirlerin alınmasına ve bu teşebbüslerin teşvikine önem verilecektir.

XI

Orman İşleri

MADDE 131 — Orman işlerinde düsturumuz ormanın ve geliri'nin sahibine, verginin hazineye, işletmenin hususî teşebbüse ve mürakabenin devlete ait olmasıdır.

MADDE 132 — Devlet ormanları yalnız sahipsiz ormanlara hasredilmeli; evvelce eşhasa ait olanlar sahiplerine iade edilmeli ve kamulaştırma yüzünden vukua gelen zararlar adilâne tazmin olunmalıdır.

Milli ormanlar genişletilmeli ve eşhas tarafından yetiştirilmiş ve yetiştirilecek olan ormanlara bilhassa önem verilmeli ve bu nevi teşebbüsler teşvik edilmelidir.

MADDE 133 — Baltalıklar öteden beri onlardan faydalanan köylerin mânevi şahsiyetine mal edilmelidir.

MADDE 134 — Devlet ormanlarının muhafazası mahalli idarelere, işletmeleri de devlet murakabesi altında hususi teşebbüslere bırakılmalı; ve yerli kalmayan bugünkü işletme teşkilâtı tasfiye edilmelidir.

MADDE 135 — Ormanlarda devlet murakabesinin şekil ve tatbik tarzı ile bunların muhafazasını sağlayacak hususi kanunların millet menfaatına en uygun şekilde tanzimini işliyoruz.

MADDE 136 — Baltalıkların köylü için haiz oldukları hayati önemi

gözönünde tutan partimiz bunlardan istifade tarzının aşağıdaki şekilde tesbitini zaruri görmektedir :

a) Baltalıklarda tesbit edilecek maktaların köylülerin ihtiyacına göre taksim ve tefriki köy ihtiyar heyetlerinin mürakabesi altında ve kendi aralarında yapılmalıdır.

b) Baltalıklarda toprağın kuvvetine göre 10 - 20 seneye ayrılmış kesme plânları yapılarak köy odalarına evelden asılmış ve ilân edilmiş bulunmalıdır.

c) Baltalıklar için makul ve muhik şekilde her sene tesbit edilecek rusum, köy ihtiyar heyetleri tarafından istifade edeceklere adilâne taksim edilerek kesim mevsiminden önce, muhtarlarca gereken memurlara makbuz mukabilinde teslim edilmelidir.

d) Baltalıklardan alınacak mahsulün kullanılma tarzına devletçe müdahale edilmemelidir.

T Ü Z Ü K

I

İsim ve Maksat

MADDE 1 — Partinin adı (MİLLET PARTİSİ) dir. Merkezi Ankara'dır. Yurdun lüzum görülen yerlerinde Tüzükte yazılı teşkilât kademeleri olacaktır.

MADDE 2 — Partinin maksat ve gayesi programına uygun şekilde millet ve memlekete hizmettir.

II

Üyeler

MADDE 3 — Partiye girebilmek için :

a) Türk milletinin istiklâlini ve vatan bütünlüğünü parçalamayı hedef tutan veya demokrasi esasına uymayan ideolojilere saplanmamış ve komünist olarak tanınmamış olmak.

b) Şeref ve haysiyet kırıcı, insan haklarını çiğneyici bir suç yüzünden hapis cezasıyla mahkûm ve kötü şöhrete sahip bulunmamak.

c) Türk kültürünü ve partinin program ve tüzüğünü kabul etmek.

d) Millet vekili seçmek hakkına malik olmak şarttır.

MADDE 4 — Partiye girmek isteyenler iki partili tarafından talibin ika-metgâhının bulunduğu yerdeki teşkilâta tanıtılır.

MADDE 5 — Tanıtmayı yapan partililer talibin üçüncü maddede yazılı şartları haiz olduğuna kefalet etmiş mevkiindedirler.

MADDE 6 — Partiye kaydolmak isteyen yurtdaş program ve tüzük hü-

kümlerini kabul ettiğine ve senede 120 lirayı geçmemek üzere muayyen bir aıdat vereceğine dair bir taahhütname itasına mecburdur.

Kayıtlar müracaat edilen Ocak kararı Bucak veya İlçe yürütme Kurullarının tasvibiyle tekemmül eder. İntisap eden şahısların hüviyeti kaydolunduğu mahal ile Bucak ve İlçe kütüğüne yazılır.

MADDE 7 — Talebi kabul veya Bucak ve ilçe kurullarınca tasvip olunmayanların II yürütme Kuruluna müracaat ederek itiraz etmiye selâhiyeti vardır. II kurullarının verecekleri karar katidir.

Girmek şartlarını haiz olmadıkları halde kaydedilenler inzibat divanı kararıyla partiden çıkarılır. Bu karar katidir.

MADDE 8 — Başka siyasî teşekküllere intisabı dolayısıyla hükümet teşkilâtının üst tabakalarında vazife almış ve o teşekkülleri temsilen Millet Meclisinde, II ve II Belediye Kurullarında çalışmış veyahut partilerin genel ve II yürütme kurullarında faal bir vazife kabul etmiş olanların, partiye kayıt ve kabulü il yürütme kurullarının tasvibine bağlıdır. Bu kurullar tereddüde düşerlerse genel yürütme kurulunun mütalâasına müracaat ederler. Bu hususta verilecek II kararı menfi mahiyette olursa talibin Genel yürütme Kuruluna müracaatla itiraza hakkı vardır.

III

Teşkilât

MADDE 9 — Partinin selâhiyetli uzuvları şunlardır:

- A) Kademelerin yürütme kurulları.
- B) Bunların kongreleri
- C) II ve Genel İnzibat Divanları
- D) Genel Yürütme Kurulu
- E) Büyük Kongre.

Bunlardan başka Parti Meclis Gurubunun da ayrı bir yürütme kurulu ile inzibat divanı vardır.

MADDE 10 — Parti teşkilâtı idarî taksimata tâbi değildir. Lüzum görülen yerlerde Genel Kurul münasip gördüğü kademe teşkilâtını kurabilir. Ancak Bucaklara tâbi olacak Ocak Teşkilâtının tesisi ilçe yürütme kurullarının tasvibine bağlıdır.

IV

Yürütme Kurulları

MADDE 11 — Her Yürütme Kurulu kendi kongresi tarafından gizli oyla

seçilir. Bu kurul Heyetleri Ocaklarda üç kişidir. Bucaklarda üçten az ve beşten fazla, ilçelerde beşten az ve yediden fazla, illerde yediden az ve dokuzdan fazla, Genel Yürütme Kurulunda da dokuzdan eksik ve onbeşten ziyade olamaz. Bu hadler dahilinde miktarların azalıp çoğaltılması kendi kongrelerinin ve acele hallerde de üst yürütme kurullarının tasvibi ile mümkündür.

MADDE 12 — Teşkil edilen her kurul, ilk toplantısında gizli oyla aralarından birini Başkan, birini başkan vekili, birini kâtip ve birini de muhasip seçerek keyfiyeti karar defterinde tesbit ettikten sonra tasdikli suretini üst kademe kuruluna yollar. Adedi müsait olmayan kurullarda kâtiplik vazifesi Başkan vekili tarafından görülür.

Genel Yürütme Kurulu kendi üyeleri arasından bir genel başkan vekili, bir genel sekreter ve bir muhasip seçer.

MADDE 13 — Yürütme Kurullarının vazifeleri gelecek kongreye kadar sürer. Üyelerin tekrar seçilmesi caizdir. Yürütme Kurullarının Başkanları ilk kongreden sonra, bir devre geçmedikçe yeniden Başkan seçilmezler. Nesebî birinci ve ikinci derecede akraba olanlar aynı yürütme kurulunda birleşmezler.

MADDE 14 — Ocaklarda 10, Bucaklarda 25, İlçelerde 50, Illerde 100 ve Genel Kurulda 200 liradan fazla sarfiyatın Kurul kararıyla yapılması lâzımdır. Her teşekkülün borçlarından dolayı Yürütme Kurulu heyetleri partiye karşı müteselsilen mesuldür. Parti namına dâva açmak il kurullarının tasvibi mümkündür.

MADDE 15 — Her Yürütme Kurulu en az haftada bir gün heyetin çokluğu ile toplanır. Ve kararlar mevcudun ekseriyetiyle verilir. Her kararın, karar defterine geçirilerek onu verenlerin imzalarıyla tevsik edilmesi mecburidir.

MADDE 16 — Kongre, Yürütme Kurulları için, muayyen miktarın bir mislini de yedek üye olarak seçer. Herhangi bir suretle vazifeden ayrılmış olan üye yerine bu yedeklerden en çok oy almış olan getirilir. Bu suretle ikmal kabil olmazsa o kademenin delegeleri tekrar ve derhal toplanarak hasıl olan noksanı doldururlar.

MADDE 17 — Yürütme Kurullarının mutad üç toplantısında arka arka ya bulunmayan ve mazeretini de bildirmiyen kimse istifa etmiş sayılarak yerine yedek azadan biri getirilir. Kuruldan ayrılan üye, vazife sahiplerinden biri ise heyet arasında tekrar yapılacak gizli seçimden en çok oy alan üye bu vazifeye geçirilir.

MADDE 18 — Her Yürütme Kurulu her şeyden evvel mensupları arasında sevgiyi artırmağa, geçimsizliği önlemeğe, teşkilâtı azamî surette geniş-

letip kuvvetlendirmeye, yapacağı toplantılarla partililer arasında program ve prensiplerimizi izah ederek partiye bağlılıklarını çoğaltmağa, eline geçen her fırsattan istifade ile tertip edeceği konferans ve mitinglerle halkın partiye karşı güvenini tezyide, program ve tüzük ile karar ve talimatnamelerin muktezasını yerine getirmeğe, partililerin inzibat cezasını istilzam eden hareketlerinden dolayı takibat yapılmak üzere şikâyetle bulunmağa, seçimlerde parti namına aday gösterilmesi memlekete faydalı görülenler hakkında gerek doğrudan doğruya ve gerek üst kademenin sorması üzerine mütalâa ve kanaatlarını vakit geçirmeden bildirmeğe, parti teşkilâtı arasında samimi yardım ve faaliyeti temine, kongrelerin kararlarını tatbika, kabul edilen dileklerin yetkisi dahilinde olanları icra ve olmiyanları üst kademe Yürütme Kurullarına ve ilgili makamlara iblağa, üst kurullardan kendilerine sorulan hususları vakit geçirmeden cevaplandırmağa, mufassal faaliyet raporlariyle bütçe, bilânço ve hesap hülâsalarını kongrelere yetiştirmeye mecburdur.

Her Yürütme Kurulu kendisine bağlı kurullar üzerinde teftiş ve mürakabe selâhiyetini haizdir. Tüzük ve programa aykırı olmamak şartıyla bunların mesai tarzlarını tayin edebilir.

MADDE 19 — Bunlardan başka Genel Yürütme Kurulu aşağıdaki görevlerle de mükelleftir:

a) Parti program ve tüzüğünün tatbiki, mesai tarzının tanzimi, ihtisas komisyon ve büroları teşkili ve genel sekreterle müfettişlerin vazife ve selâhiyetlerinin tesbiti gibi faydalı gördüğü şeylere dair talimatnameler yapmak.

b) Büyük kongre mukarreratına, program ve tüzük hükümlerine uygun şekilde bütün teşkilâtı idare etmek.

c) Lüzum gördüğü İl veya İlçelerde teşkilât kurmak.

d) İl Yürütme Kurulları ve Inzibat Divanları seçimlerini tetkik ederek tüzük hükmüne aykırı olduğu anlaşılanları mucip sebebi gösterilmek şartıyla feshederek yenilenmesini mahallerine bildirmek.

e) Teşkilâtın bütün muamelelerini teftiş ettirmek, uygunsuz olanları islâh ettirmek ve inzibat cezasını mucip görülenleri ait olduğu divana sevkettirmek.

f) İstisari mahiyette olmak üzere tayin edeceği şekilde illerden delegeler celbederek lüzum hasıl oldukça parti meselelerini - mesuliyeti kurula ait olmak şartıyla - tetkik ve müzakere etmek.

g) Lüzumu halinde bütçelere tahsisat ilâvesine, muayyen hususlara sarfedilmek üzere istikraz akdine karar ve selâhiyet vermek.

h) Cemiyetler kanununun kabul ettiği şartlara uygun tarzda, gayri menkul iktisap ve tasarrufu, devir ve ferağı için karar ve il kurullarına selâhiyet vermek.

i) Parti varidatını artırmak için faydalı tedbir ve çareleri arayıp bulmak.

j) Üç ayda bir partinin umumi faaliyeti ve muhtelif meseleler hakkında

görüş ve düşünüşünü tamimlerle bildirerek teşkilâtı tenvir etmek ve tüzük ve programa uygun şekilde direktifler vermek.

k) Parti, tüzüğünün müphem ve tefsire muhtaç hükümlerini İl Yürütme Kurullarının göstereceği lüzum üzerine - yeni bir hüküm ifade etmemek ve program ruhuna uygun olmak şartıyla - tefsir etmek.

l) Partinin hükümet ve diğer Partilerle olan münasebetlerinin şeklini tayin ve muayyen meselelerde parti görüşünü tesbit ve ilân etmek.

MADDE 20 — İl Genel Meclisi üyeliklerine seçilecek adaylar ilçe yürütme kurullarıyla bir arada yapılacak müzakere neticesinde, gizli oyla tefrik ve İl Yürütme Kurulları Başkanları tarafından ilân olunur.

Belediyelere seçilecek üyeler, belediye hududu içinde bulunan Bucak, İlçe ve İl Yürütme Kurullarının üyelerinden teşekkül edecek müşterek heyetin ekseriyeti ve gizli oylarıyla verilecek karara göre yine İl Yürütme Kurulları Başkanları tarafından ilân olunur.

MADDE 21 — Millet Vekili adaylarının dörtte üçü mahalli teşkilât, dörtte biri de Genel Kurul tarafından tesbit edilir. Aday hesaplarındaki kesirler Genel Kurul lehine vahide iblağ olunur.

Mahalli teşkilâta bırakılan kısmın tesbiti Bucak Başkanlarıyla İl ve ilçe Yürütme Kurul üyelerinin bir arada toplanmasıyla teşekkül edecek aday meclisinde gizli oy ile seçilerek yapılır.

Her adayın kazandığı oy miktarını göstermek suretiyle netice bir tutanakla tesbit edilerek Genel Kurula bildirilir.

Genel Yürütme Kuruluna bırakılan dörtte bir kısım bu kurulca gizli oyla tesbit olunarak illerden gelen listelere ilâve edilir. Bu suretle tekemmül etmiş olan umumi aday listesi Genel Kurulca münasip vasıtalarla yurdun her tarafında ilân edileceği gibi her ile ait adaylar da mahallerine bildirilir.

MADDE 22 — Genel Yürütme Kurulu icabında Ankara'dan başka bir şehirde de toplanabilir,

MADDE 23 — Büyük kongre partiye bir fahri başkan seçebilir. Fahri başkan genel yürütme kuruluna dahil olduğu takdirde bu kurulun toplantılarına başkanlık ve parti namına neşir edilecek beyannameleri imza edebilir.

MADDE 24 — Genel Başkan veya genel sekreter Genel Yürütme Kurulunca alınmış olan kararlara dayanan beyannameleri imza eder.

MADDE 25 — Yürütme Kurulları cemiyetler kanununda yazılı defterleri muntazaman tutmağa mecburdurlar.

MADDE 26 — Yürütme Kurullarının tüzük hükmüne göre selâhiyetleri olmıyan hususlarda yapacakları tebligat muteber olmaz. Bu yolda hasil olacak ihtilâf bir üst kademe Kurulunca hallolunur.

İnzibat Divanları

MADDE 27 — Parti mensuplarının program ve tüzük hükümlerine uymayan hareketlerinden dolayı haklarında inzibat takibatı yapmak üzere partinin inzibat Divanları vardır. Bu Divanlar Genel ve İl Yürütme Kurullarının buldukları yerde vazife görürler. Bunlar illerde beş ve merkezde yedi üye mevcut olmadıkça vazife göremezler.

MADDE 28 — İnzibat Divanlarının üyeleri İl kongreleriyle büyük kongre tarafından mürettep miktarın iki misli (illerde 10 ve merkezde 14) olarak gizli oyla seçilir.

MADDE 29 — İnzibat Divanları kendilerine tevdi olunan her işin tetkikine başlamadan tekmiil miktarın yarısından bir fazlasını kur'a ile ayırır. Bu fazla, yardımcı üye vazifesini görür ve mazereti halinde asıl üyenin vazifesini ifa eder. Heyette noksan bu suretle ikmal edilemezse tamamlayacak kadar üye ikinci kur'a ile seçilir.

MADDE 30 — Heyet teşekkül edince gizli oyla içlerinden birini Başkanlığa, diğerini de kâtipliğe seçer. Kura ve seçim keyfiyeti bir zabıtla tesbit olunarak dosyasına konulur.

MADDE 31 — İnzibat divanlarında program ve tüzük hükümleriyle Parti hukukunun müdafaa ve muhafazası (Savcılık vazifesi) o yürütme kurulunun Başkanına veya tevkil edeceği üyeye aittir. Aleyhine takibat yapılan kimse de partili bir arkadaşı kendi müdafasına tevkil edebilir.

MADDE 32 — İnzibat Divanına bir hadisenin intikali için ya bir Partilin veya Yürütme Kurullarından birinin yazılı şikâyetinde bulunması şarttır.

MADDE 33 — Ciddi delillere sahip olmadığı halde, partili bir arkadaş aleyhine kötü niyetle şikâyetinde bulunupta isbat edemiyenler aleyhine mukabil şikâyetinde bulunmağa, hakkında fuzulî inzibat tahkikatı yapılan kimse ile İl Yürütme kurulunun hakkı vardır.

MADDE 34 — İl Yürütme kurulu ve inzibat divanı üyeleri hakkında açılacak inzibat tahkikatı genel inzibat divanına; ve Genel Yürütme Kurulu ve İnzibat Divanına dahil partililer hakkında da Büyük Kongreye aittir.

MADDE 35 — Savcılık vazifesini görecek Yürütme Kurulu Başkanı veya Vekili inzibat divanında isbatı vücut imkânını bulamadığı takdirde mazeretini divana bildirmeye ve yürütme kurulu da yerine başkasını ikameye mecburdur.

MADDE 36 — İnzibat divanlarına kura ile seçilen vazife sahiplerinin hüviyetleri bu divanca bir hafta içinde taraflara bildirilir. Alâkadarların beş-gün zarfında muhik sebeplere istinaden bitarafılığı ihlâl edeceği tahmin edilen üyenin reddini istemeğe hakları vardır.

Böyle bir Talep vukuunda aleyhine itirazda bulunulan üye veya üyelerin yerine tefrik haricinde kalan üyeler arasında kura ile ayrılacak yeter sayıda üye, red hakkında bir karar verilmeye kadar, ikame olunur. Red talebi haklı görülürse yeni seçilen üye veya üyeler esas karara bağlanıncaya kadar vazifelerine devam ederler.

Red hakkında verilen karar ister müsbet ister menfi olsun kat'idir. İnzibat divanına kura ile seçilen üye vazifeye başlamadan evvel kendini reddetmek hakkına maliktir.

MADDE 37 — İnzibat tahkikatı, savcılık vazifesini gören zatın iddianamesi okunmakla başlar. Bundan sonra dâvalının hüviyeti tesbit edilir, ve hadise hakkında müdafası dinlenir. Şahitler dinlenir, yazılı ve yazısız deliller tetkik olunur; bunlar hakkında alâkadarların diyecekleri anlaşılır. Tahkikatın genişletilmesini icap eden bir nokta kalmayınca savcının esas hakkındaki mütalâası dinlenir. Alâkadarların da, son diyecekleri anlaşıldıktan sonra tahkikatın hitamı anlatılır. Bundan sonra divan heyeti kendi aralarında keyfiyeti müzakere ile karara bağlar. Yapılan tahkikat yalnız davalıların aleyhinde değil, lehindeki delillerin de tetkikini istilzam eder. Gösterilecek müdafaa delilleri nazara alınmadan karar verilmesi caiz değildir.

MADDE 38 — İnzibat divanlarından verilen kararlar aleyhine teffim tarihinden itibaren onbeş gün içinde savcılık vazifesini gören kimsenin ve bu kararın yazılı olarak kendilerine tebliğinden itibaren aynı müddet içinde de alâkadarların itiraza selâhiyetleri vardır.

İtiraznameler diğer tarafa tebliğ ve o kimse bir hafta zarfında cevap vermeğe davet olunur. Kat'i çıkarma kararları itiraz vaki olmasa bile, müddetin hitamını müteakip, vakit geçirilmeden itiraz merciine sevk olunur. Bu mercilerin verecekleri karar kat'i dir. Diğer cezayı ihtiva eden kararlara müddeti bittikten sonra itiraz edilemez.

MADDE 39 — Katiyet kesbetmedikçe hiç bir karar infaz olunamaz. Ancak işin İnzibat Divanına tevdiinden evvel İl Yürütme Kurulları tarafından, ihtiyatî bir tedbir olarak, hüküm sonuna kadar parti işlerinden muvakkaten ayrılma kararı verilebilir. Evrakın tevdiinden sonra bu tedbiri almaya İnzibat Divanları da selâhiyetlidir. Bu karar aleyhine itiraz edilemez.

MADDE 40 — İnzibat divanlarının verecekleri kararın itiraz mercii, bu hüküm İl divanıncaya verilmiş ise genel inzibat divanı, genel inzibat divanından sadır olmuşsa büyük kongredir.

MADDE 41 — İnzibatî takibat, buna sebep olan fiilin ikâından itibaren bir sene geçtikten sonra zaman aşımına uğrar.

MADDE 42 — İnzibat cezaları: ihtar, geçici ve daimî çıkarma cezasıdır.

İhtar cezası, buna müstahak olan partiliye fiilinden dolayı nasihat ederek benzer hareketlerde bulunmaması için, yazı ile dikkat nazarını çekmekten ibarettir.

Geçici çıkarma cezası bir haftadan bir seneye kadardır.

Geçici çıkarma cezası, buna mahkûm olanın kararda yazılı müddet zarfında parti ile alâkasını kesmekten ibarettir. Bunlar, müddetin devamınca parti lokallerine giremezler.

Daimî çıkarma cezası, bu karara lâyük görülen kimsenin hayatı müddetince parti ile alâkasını kesmekten ibarettir. Bu cezaya müsathak olanlar memleketin hiç bir yerinde parti lokallerine giremezler; ve partinin hiç bir teşkilâtına tekrar kaydolunamazlar.

MADDE 43 — Bütün cezalar, buna mahkûm olan şahsın kayıtlı olduğu teşekkülün kütüğüne kaydolunur. Geçici çıkarma cezaları, İl Yürütme Kurulu Başkanı tarafından kendisine bağlı teşkilâta, daimî çıkarma cezası da, genel merkez tarafından bütün teşkilâta tamimen bildirilir.

MADDE 44 — Başka parti ve teşekküller nam ve hesabına çalışanlar, parti tesanüdünü ve muvaffakiyetini ihlâl edecek surette fesad hareketine kalkanlar, parti namına gösterilen adaydan başkasına oy veren, oy toplıyan ve parti adayı aleyhine halk yanında propagnada yapan daimî olarak partiden çıkarılır.

Partiye intisap için muayyen şartları kaybedenler hakkında da bu ceza verilir.

VI

Başkanlar

MADDE 45 — Partinin herhangi bir kademesindeki başkanın, hak hususunda diğer mensuplardan farkı yoktur. Ancak vazife bakımından kendilerine ait hususi yetkileri bulunur.

MADDE 46 — Başkanlar buldukları kademenin çevresi dahilinde partiyi temsil eder.

MADDE 47 — Partinin resmi sözcüleri, genel yürütme kurulu üyesi bulunduğu takdirde fahri Başkanla Genel Yürütme Kurulu Başkanı, Başkan Vekili, genel sekreter ve bu kurulun seçeceği sözcülerdir. Yalnız bu sözcü-

lerin beyanatı partiyi ilzam eder. İllere taalluk eden hususlarda il yürütme kurulu başkanı veya kurulun seçeceği kimse sözcülük vazifesini görür.

MADDE 48 — Bağlı bulundukarı üst ve kendilerine bağlı alt kademe ile muhabere ve evraka imza vaz'ı Başkan veya vekiline ve genel sekretere aitti.

MADDE 49 — Her başkan imzasını taşıyan evrak ve yaptığı her muameleden dolayı mesuliyeti kabul etmiş mevkiiindedir.

MADDE 50 — Parti, sözcülerinin partiye izafe etmedikleri makale ve beyanatları şahsi addolunur.

VII

Kongreler

MADDE 51 — Kongrelerin toplanma zamanı mevsim ve iklim şartlarına göre illerin Yürütme Kurulları tarafından tayin edilerek vaktinden bir ay evvel Genel Yürütme Kurulu ile alt kademe teşkilâtlarına bildirilir. Bu kongreler, büyük kongrenin yapılma tarihi olan Mayıs ayına kadar vazifelerini bitirmiş olmalıdır.

MADDE 52 — Ocak kongreleri ocağa kayıtlı üyelerin umumundan te-rekküp eder. Bu üyelerin yüze kadar olan miktarı için üç, bundan yukarı her elli üye için de birer delege seçerek onlar vasıtasıyla Bucak kongrelerine iştirak ederler. Ocağı olmıyan Bucaklar da birer Ocak addolunurlar.

MADDE 53 — Bucak kongreleri kendi delegeleri adedinin yarısı kadar üye seçerek bunlarla ilçe kongrelerinde kendilerini temsil ettirirler. Ocağı olmıyan bucaklar da kendisine kayıtlı üyelerin yüze kadar olan kısmı için iki, bundan fazla her yüz üye için de birer delege seçerek doğrudan doğruya ilçe kongrelerine iştirak ederler.

Bucağı olmıyan ocaklar kendi mevcutlarının yüze kadar olanı için bir, ve bundan yukarı her yüz ve küsuru için birer delege seçerek ilçe kongresine gönderirler.

MADDE 54 — İlçe kongreleri, kendi delegelerinin üçte biri, il kongreleri de mevcut delegelerin beşte biri nisbetinde delege seçerek üst kademe kongrelerine iştiraki bunlarla temin ederler. Mürettep adetten fazla olan her küsür bire iblağ olunur.

MADDE 55 — Seçilecek delegelerin mutlaka seçen kongreye iştirak edenlerden olması icabetmez. Kongresini yapan Kurula dahil bir Ocakta kayıtlı bulunması yeter.

Kongrelerde bir vazife alabilmek veya teşkilâtta her hangi bir vazifeye seçilmek için de o kongrenin delegeesi olmak şart değildir. Yalnız seçileceği teşekküle bağlı bir Ocak veya Bucakta kayıtlı olması kifayet eder.

MADDE 56 — Her kongre tayin edeceği delegenin bir misli kadar da yedek delege seçer. Bu yedekler mazeretleri dolayısıyla kongrelere gele-miyecek delegeler yerine kaim olur. Fakat bu hal asıl delegelerin mazeret-leri olmadan iştirak etmemeleri için kendilerine bir hak vermez.

MADDE 57 — Her Partili, hüviyet varakasını göstermek şartıyla - her kademe kongresinde ziyaretçilere tahsis olunan yerde bulunabilir. Fakat bunlar münakaşa ve müzakerelere iştirak edemezler.

Kongrenin yapıldığı kademenin Yürütme Kurulu üyelerinin oya iştirake hakları yoktur. Ancak alt kademe kongresinden delege seçilmişlerse rapor ve hesapların tetkik ve münakaşası bittikten sonra oy vermek hakkına malik olabilirler.

MADDE 58 — Herhangi bir üyenin kongrelere iştirak edebilmesi için aidat borcunu tamamen tediye etmiş bulunması lâzımdır.

MADDE 59 — Meclis Gurubu da mevcudunun üçte biri nisbetinde delege seçerek büyük kongreye iştirak eder.

MADDE 60 — Kongrelerin toplantı mahal ve zamanı, müzakere oluna-cak hususlarla birlikte yürütme kurulları kararile başkan tarafından vaktin-den en aşağı yedi gün evvel ilân ve alt kademe başkanı vasıtasile delege-lere bildirilmelidir.

MADDE 61 — Kongre, yürütme kurullarının, başkanı, bulunmazsa vekili tarafından yapılacak yoklama ile delegelerin en aşağı yarısı bulunduğu anlaşıldıktan sonra açılır. Muayyen günde bu nisap hasıl olmazsa toplantı ertesi günün aynı saatine bırakılarak mevcut ile faaliyete başlar.

Yoklama, yalnız mevcudun adedini tayin için değil, seçilen delegelerin tüzük hükümlerine uygun şekilde intihap edilip edilmediğinin de tesbitine şa-mildir. Bir alt kademenin kongresinde seçim için bir yolsuzluk iddia edilmiş bulunursa kongre mesaisine başlamadan evvel bu ciheti seçeceği bir komisyon vasıtasile tetkik ettirdikten sonra karara bağlar. Aleyhine itiraz olunan-ların müdafaa hakkı olmakla beraber bu husustaki reye iştirak edemezler.

İtiraz kongrece kabul edilirse usulsüz seçildiği anlaşılan üyeler mürat-haslar arasından çekilirler ve onlara ait intihabın yenilenmesi beklenilme-den işlere devam olunur.

MADDE 62 — Kongrelerde her seçim mutlâka gizli oyla yapılır. Gün-demin konulmasına geçilmeden evvel faaliyetin intizamını temin etmek için bir başkan, bir başkan vekili ve lüzumu kadar kâtip seçilir. Büyük kongrede

başkan vekili ikidir. Kongrelerde başkanlık divanının işari oyla seçilmesi ca-izdir.

MADDE 63 — Seçimlerin hepsinde delegelerin gösterecekleri divan adaylarının mutlaka delege olması icap etmez. Ancak delegeler dışında seçilenler oy sahibi olamazlar.

MADDE 64 — Her kongrenin gündemi o teşekkülün yürütme kurulu tarafından tertip olunur. Fakat alelâde kongrelerde delegeler kendi gündemlerine hakimdirler. Mevcudun çokluğu ile gündemi tadile, başka maddeler ilâvesine ve sıralarını değiştirmeye selâhiyetleri vardır. İşlerini kolaylaştırmak için içlerinden lüzumukadar komisyon teşkil edebilirler.

MADDE 65 — Her kongrede üst kademe için seçilen delegelerin isim ve adresleri kongre başkanı tarafından derhal yukarı kademenin idare kurulu başkanına yazı ile bildirilir ve seçilen delegelere de birer vesika verilir.

MADDE 66 — Yoklama bittikten sonra kongre zamanındaki yürütme kurulu evvelki devreye ait faaliyet raporu ile bilânço ve bütçesini kongrenin rasvibine arzeder.

Bundan sonra gündemin diğer maddelerine geçerek partinin mahallî hareket ve faaliyetini inceler, alt kademe kongreleriyle kendi delegelerinin dileklerini tetkik ederek selâhiyeti dahilinde olanları kendisi hal ve olmayanları üst kademelere arzedilmek üzere oranın yürütme kuruluna tevdi eyler. Kendi idaresine bağlı teşekküllerin yürütme kurulları heyetinin, on birinci maddede muayyen hududu aşmamak üzere, artırılıp eksiltilmesini, teşkilâtın genişletilip daraltılmasını karara bağlar, üst kademe teşkilâtına yapılacak nakdi yardım miktarını tayin eder, varidatı arttırmak ve aidat tahsilâtını tanzim etmek için icap eden tedbirleri arar ve bulur, parti faaliyetinden azami fayda temin edebilmek için tatbik edilmesi icap eden çareleri düşünür.

Her kongre üst kongreye gönderilecek delegelerle kendi yürütme kurulunun üyelerini bir misli yedekle beraber seçer ve faaliyetine son verir.

MADDE 67 — II kongreleri bittikten sonra genel yürütme kurulu eri uygun zamanı-mayısı geçmemek üzere-tayin ederek vaktinden en az bir ay evvel Büyük Kongrenin yerini gündemi ile birlikte il yürütme kurullarına bildirir.

MADDE 68 — Büyük kongrede genel başkan ve genel yürütme kuruluna dahil üyelerin diğer kongrelerden farklı bir selâhiyeti yoktur. Bu kongreye seçilecek delegelerin kendini seçen il teşkilâtına dahil üyelerden olması lâzımdır.

MADDE 69 — Büyük kongrenin mesai tarzı diğer kongrelerinki gibidir. Ancak partinin en yüksek organ ve hakimi, adetâ teşrii kuvveti olmasına göre

partiyi ilgilendiren her şeyi incelemek yetkisine maliktir. Genel yürütme kurulunun hesaplarına bakar, bütçesini tetkik ve muvafık görürse tasdik eder, partinin biten sene zarfındaki faaliyetine dair genel yürütme kurulunun tanzim edeceği tafsilli raporu dinler, icap ediyorsa tenkit eder, parti ve memleketin hayrına faydalı bulunduğu direktifleri verir. Partinin umumî faaliyetinde gördüğü hata ve aksaklıkları göstererek islâhî çarelerini tavsiye eder, itirazın tetkiki kendine ait olan genel inzibat divanının kararları ile doğrudan doğruya kendi bakacağı inzibat işlerini tetkik ve muktazasını tayin eder. Genel başkanı ve yürütme kurulu için mürettep üye miktarının iki misli ile genel inzibat divanının 14 üyesini seçer.

Genel başkan bir seçim devresi geçmeden tekrar seçilemez. Genel başkanlık inihal ederse kongreye kadar vazifesi başkan vekili tarafından yapılır.

MADDE 70 — Genel Yürütme kurulunun verdiği karar veya mevcut delegeler yekûnunun beşte birinin ileri sürdüğü talep ile tüzük ve programın tadili Büyük kongreden istenebilir Ancak tâdilâtın yapılması Tüzükte beşte üç ve programda üçte iki nisbetinde ekseriyetle mümkündür. Programdaki ana prensiplerin tadili teklif olunabilmek için delege mevcudunun üçte ikisi tarafından istenmesi ve beşte dördü tarafından karar verilmesi lâzımdır.

MADDE 71 — Fevkalâde hallerde büyük kongrenin vaktinden evvel de toplantıya daveti mümkündür. Ancak bu davet ya genel yürütme kurulunun veya tek mil il yürütme kurullarından dörtte birinin yahut parti üyelerinin beşte birinin talebile yapılabilir.

Fevkalâde içtimalarda gündeme dahil olmayan maddeler müzakere olunamaz.

MADDE 72 — Her kongre delegelerinin müzakere mevzuuna dahil hususlar hakkında irad ettikleri nutuk ve ileri sürdükleri mütalâalardan dolayı haklarında inzibat takibatı yapılamaz. Ancak kongre başkanının mevzu ile ilgili görmediği sözleri kesmeğe ve nezaket dahilinde müzakerenin devamını temin edecek tedbirleri almağa yetkisi olduğu gibi bunlara riayet etmiyenleri o celsedeki delegelerin çokluk kararile dışarı çıkarmağa da selâhiyeti vardır.

MADDE 73 — Her oturumun tutanak hülâsası ertesi toplantıda, son celsenin tutanak hülâsası da kongre sonunda okunarak başkanlık divanı tarafından imza ile tevsik edilir.

VIII

Mâli Hükümler

MADDE 74 — Partinin gelirleri şunlardır :

a) Senede 120 lirayı geçmemek üzere üyelerin verecekleri aidat.

b) Partiye yapılacak bağışlar.

c) Genel Yürütme Kurulunun tertip edeceği piyangolarla İl Yürütme Kurullarının tasvibile yapılacak müsamereler hasılatı.

MADDE 75 — Hiçbir Kurul gündelik ihtiyacından fazla parayı yanında bulunduramaz. Bu paralar, mevcut olan yerlerde, Banakların birinde ve olmıyan mahallerde Yürütme Kurullarının müşterek mesuliyetleri altında saklanabilir. Paraların bankaya verilip alınması başkanla muhasibin müşterek imzasıyla yapılır.

MADDE 76 — Cemiyetler kanununun 2. inci maddesinin 12. inci fıkrasının tatbik şeklini tayin Büyük Kongerye aittir.

MADDE 77 — Tahsilât için Parti mühürünü havi makbuz vermek ve sarfiyat için vesika ve makbuz alarak bunları Parti defterine geçirmek mecburidir. Hilâfında hareket hadisenin ehemmiyet ve mahiyetine göre İnzibat Divanlarınca takdir olunacak cezayı istilzam edeceği gibi icabederse adli takibata da yol açar.

MADDE 78 — Kıymetli evrak ve makbuzlar Genel Yürütme Kurulu tarafından bastırılarak teşkilâta tevzi olunur.

IX

Parti Meclis Gurubu

MADDE 79 — Partiye mensup Millet Vekilleri Partinin Meclis Gurubunu teşkil ederler.

MADDE 80 — Bu gurup mevcut Millet Vekillerinin yarıdan bir fazlasıyla toplanır.

MADDE 81 — Partiye mensup Millet Vekilleri Meclisin her toplantı devresinde birleşerek gizli oy ve ekseriyetle bir Başkan, bir Başkan Vekili, ve beş üye seçerler. Gurup Yürütme Kurulunu teşkil eden bu yedi Millet Vekili yine gizli oyla içlerinden birini kâtipliğe diğerini de muhasipliğe seçer.

MADDE 82 — Başkan ve bulunmadığı zamanlarda Başkan Vekili Gurup ve Yürütme Kurulu toplantılarına Başkanlık eder.

MADDE 83 — Gurubu teşkil eden Millet Vekilleri görecekları lüzum üzerine verecekları kararla ihtisas komisyonlarına ayrılır. Bunların adedinin tayini de guruba aittir.

MADDE 84 — Gurup Yürütme Kurulu, Meclis faaliyetinin devamı müddetince hiç değilse haftada bir toplanır. Meclis faaliyette bulunmadığı zamanlarda da Başkanları iüzum gördükçe Üyeleri toplantıya çağırır.

MADDE 85 — Yürütme Kurulu dört ayda bir gurubun mali vaziyetini Millet vekillerine izah eder.

MADDE 86 — Mecliste Gurup namına söz söylemek Gurup Umumi Heyetinin tayin edeceği sözcüye aittir. Müzakere sırasında diğer üyelere sözcüye yardımda bulunabilirler.

MADDE 87 — Gurup Heyetince karar verilmedikçe Mecliste Hükümetten istizahta bulunulamaz. Sual tavriri vermek için böyle bir karara ihtiyaç yoktur.

MADDE 88 — Partiye mensup Millet Vekilleri, Mecliste, Gurup ve Meclisin kayıtlı oldukları komisyonlarında hazır bulunmalı, müzakerelere iştirak etmeli ve Partiyi ilgilendiren hususlarda azamî hassasiyet göstermelidirler

MADDE 89 — Guruba dahil her millet Vekili program ve Gurup Umumi Heyetinin kararı hilâfına hareket edemez; ve oy veremez; ve bu hareketi mazur göstermek için hiç bir sebep ileri süremez.

MADDE 90 — Gurup Üyesi, kendi heyetlerinin münasip göreceği miktarda aidat vermeğe mecburdur.

MADDE 91 — Parti Gurubu Üyelerinin teşrii vazifelerinden doğan hareketlerinden dolayı tatbiki icabedecek inzibat muamelesi için gizli oyla içlerinden on üye seçerler. Bunlar Gurubun İnzibat Divanını teşkil ederler.

MADDE 92 — Gurup İnzibat Divanının teşekkül ve vazifesini ifa tarzı Parti İnzibat Divanlarının aynidir.

MADDE 93 — Gurup üyelerinin partiyi alâkadar eden hareketlerinden dolayı yapılacak inzibatî takibat da Genel İnzibat Divanı ile Gurup İnzibat Divanı için seçilmiş olan üyelere ayrı ayrı kura ile ayrılacak üçer kişiden teşekkül eden heyete aittir. Bu Divana iki İnzibat Divanı üyelerinden biri kura ile seçilerek Başkanlık eder.

MADDE 94 — Gurup İnzibat Divanının kararları aleyhine itiraz gurup umumi heyetine, ve muhtelit İnzibat Divanının kararı aleyhinde de Büyük Kongreye yapılır.

MADDE 95 — Gurup Yürütme Kurulu ile İnzibat Divanı üyelerinin teşrii vazifelerinden dolayı aleyhlerine yapılacak inzibat takibatı Gurup Umumi Heyeti tarafından gizli oyla seçilecek dokuz kişilik hususi bir Divana aittir.

Geçici Maddeler

MADDE 96 — Genel Müteşebbis Kurulu Partinin Genel Yürütme Kurulu vazifesini görür; partiyi takdim edenler (müessisler) büyük kongreye kadar bu kurulun tabii üyeleridir; bunlar üçte iki çoklukla ve daha sonra alınan üyelerin de iştirakile üye sayısını on beşe kadar çıkarabilirler. Fakat bu kurulun üye sayısı yediden az olamaz.

MADDE 97 — Genel müteşebbis kurulu nisabi haiz olunca gizli oyla ve adi çoklukla içlerinden birini Başkan, birini Başkan vekili, birini genel sekreter ve diğerini de muhasip seçer.

Takdim ediciler Partiye Fahri Başkan seçebilirler.

Büyük Kongre toplantısına kadar Genel Müteşebbisler Kurulu üyeleri İl Kurullarında da vazife alabilirler.

MADDE 98 — İlk teşkilatta Yürütme Kurulları zaruri olarak yukarıdan aşağı teşkil olunur; ve Müteşebbisler Kurulu adını alır.

MADDE 99 — Genel Müteşebbis Kurulu bir İlde teşkilât yapmayı lüzumlu gördüğü takdirde, orada bu şartları en ziyade haiz olanlardan birini tercih ederek kendisinin de samimi muvafakatini aldıktan sonra o İl müteşebbis kurulunu kurmak vazifesini kendisine tevdi eder.

Bu zat, kendisiyle siyasi kanaat birliğinde olduğuna ve beraber çalışmakta ahenk ve muvaffakiyet temin edeceğine emin olduğu ilk arkadaşını seçer. Bunu müteakip onların ittifakiyle üçüncü, üçünün ittifakiyle dördüncü ve dördünün oy birliğiyle beşinci seçilir. Ve bu usul ile Müteşebbis Kurulu tamamlanır.

Bu seçimlerin her biri iştirak edenlerin imzalarını ihtiva eden bir tutanakla tesbit ve il müteşebbis kurulu karar defterinin ilk numarasına derç olunur. İl Müteşebbis Kurulu beşe baliğ olunca çalışmaya başlayabilir.

MADDE 100 — Kurul çalışacak hale gelince gizli oyla aralarından birini Başkan, diğerini Başkan vekili, birini kâtip ve bir diğerini de muhasip ihtihap ederek bunu da karar defterine geçirdikten sonra tasdikli suretini Genel Müteşebbis Kurula gönderir. Bu kurulun tasvip kararıyle vazife başlar.

MADDE 101 — Her müteşebbis kurulun ilk vazifesi kendisine bağlı müteşebbis kurullar vucuda getirmektir.

İlçe, Bucak ve ocak müteşebbis kurullarının kurulması İl müteşebbis kurulları için tayin olunan usule tabidir. Ancak bunların teşekkülü üst kademe kurulunun tasvibi ile tekemmül eder. (Madde—11)

MADDE 102 — Müteşebbis kurulların yeter derecede faaliyet gösteremedikleri veya üyeleri arasında esaslı geçimsizlikler hasıl olduğu takdirde üst kademedeki kurul, daha üst kademe kurulunun tasvibi ile, o kurulda değişiklikler yapabilir.

MADDE 103 — İnzibat divanları teşkil edilinceye kadar vazifesi II ve merkez Müteşebbis Kurulları tarafından görülür.

MADDE 104 — Yapılacak teşkilâtın lüzum gösterdiği masraf mahalli kurullara aittir.

MADDE 105 — Genel Müteşebbis Kurulu ilk Büyük Kongrenin azâmi bir sene içinde toplanmasını mümkün kılacak surette bütün kongrelerin toplanış zamanlarını ayarlar.

MADDE 106 — Bu ilk kongreler tüzük hükümlerine göre teşekkül ederler; vazifeleri teşkilâtı sahiplerine devretmek ve kurullarını teşkil etmektir.

Büyük Kongre, Genel Yürütme Kurulu ile Genel İnzibat Divanını seçer ve partinin program ve tüzüğünde gerekli değişiklikleri yapar.

Delegeler partinin program ve tüzüğü üzerinde lüzum görecekları değişiklikler için hazırlıklı olmalıdırlar. (Madde 70)

MADDE 107 — Meclis Gurubunun mevcudu bu Tüzükte yazılı olan yürütme Kurulu ve İnzibat Divanın teşkiline imkân verinceye kadar bunlara mevdu vazifeler Meclis Gurubu Umumi Heyetince görülür.

XI

Lâhika

MADDE 108 — Tüzüğün 66 cı maddesinin tatbikında Cemiyetler Kanununun 2 ci maddesinin 7 numaralı bendi delâletile 19 ve 20 ci maddeleri esas tutulur (1)

(1) Cemiyetler Kanununun 19 cu maddesi :

Madde 19 — Umumî heyet içtimainı nizamnamesine göre bulunması lâzım gelen azalar çağırılır ve en az üç gün önceden içtimain günü, saati, yeri, ruznamesi en az iki gazete ile ilân olunur ve Hükûmete bildirilir.

Madde 20 — Umumî heyetin içtimai, ilân olunan ve hükûmete bildirilen gün ve saatte muayyen yerde yapılır.

İçtima geri bırakıldığı takdirde en az üç gün evvel aza yeniden çağırılır ve geri bırakılma sebepleriyle yeni içtimain tarihi ve yeri ruzname ile beraber iki gazete ile ilân olunur ve Hükûmete bildirilir.

Umumî içtimain birden ziyade geri bırakılması caiz değildir.

MADDE 109 — Tüzüğün VII ci kongreler bölümünde yazılı 68 ci maddeden 73 cü maddeye kadar olan altı madde hükümlerinin tatbikında Cemiyetler Kanununun 21, 22, 23, 24, 25 ve 26 cı maddelerine uyulur (2)

MADDE 110 — Tüzüğün 76 cı maddesinin tatbikında Cemiyetler Kanununun 27 ci maddesi esas tutulur (3)

(2) Cemiyetler Kanununun 21 - 26 cı maddeleri :

Madde 21 — Umumî heyette yalnız ruznameye konan maddeler müzakere olunur. Ancak mevcut azanın en az yirmide biri tarafından müzakeresi istenen maddelerin ruznameye konması mecburidir. Kararlar mevcut azanın ekseriyetile verilir. Her azanın yalnız bir rey vardır.

Madde 22 — Aşağıda yazılı hususlara umumî heyet tarafından karar verilir:

- a) Ana nizamnamenin tadili,
- b) Hesapların tedkiki,
- c) Bütçenin tasdiki,
- d) Cemiyetin feshi.

Madde 23 — Umumî heyet içtimaı reis veya varsa vekili, yoksa idare heyeti reisi tarafından açılarak içtima nisabı anlaşılacak üzere yoklama yapıldıktan sonra aza arasından bir reis ile reis vekili ve lüzumu kadar kâtip seçilir.

İçtima bu suretle seçilen reis veya reis vekili tarafından idare olunur. Zabıt ve yazı işlerini de kâtipler idare eder.

Madde 24 — Umumî heyetin müzakere zabıtları reis ve reis vekilleri ve kâtibler tarafından imzalanarak saklanır.

Umumî heyet kararları da ayrıca karar halinde yazılarak aynı suretle imza edilip saklanır.

Madde 25 — Umumî heyet içtimasında idare heyetine seçilecek azanın hüviyetleriyle ana nizamnamede yapılacak değişikliklerin bir hafta içinde o yerin en büyük mülkiye âmirine bildirilmesi mecburidir.

Madde 26 — Cemiyetlerin merkez idare heyetleri üç zattan az olamaz. Bu heyetler resmî ve hususî işlerde cemiyeti temsil eder. İdare heyeti kendi azasından bir veya bir kaçına temsil selâhiyeti verebilir.

İdare heyeti her yıl o yıl içindeki muameleleri, hesapları ve gelecek yıla aid bütçeyi umumî heyetin tasdikine arz etmeğe mecburdur.

Ancak ana nizamnamesine göre umumî heyeti bir kaç yılda bir toplanan cemiyetlerde idare heyetleri, yukarı fıkrada yazılı mecburiyeti geçen ve gelecek içtima devresine ait olmak üzere ifa ederler.

(3) Cemiyetler Kanununun 27 ci maddesi :

Madde 27 — (*) Derneklerin feshi, genel olarak, Medeni Kanun hükümlerine bağlıdır. Şu kadar ki, bir derneğin kendi kendini feshe karar verebilmesi için tüzüğüne göre toplanacak olan genel kurul üyelerinin en az üçte ikisinin huzuru şarttır.

Bu suretle çokluk elde edilemediği takdirde ikinci defa toplanmak için 20 nci maddeye göre üyeler çağırılır. Bu çağrı üzerine toplanacak üyelerin sayısı ne olursa olsun fesih keyfiyeti görülebilir. Ancak bu suretle yapılan toplanma ve görüşme sonunda fesih hakkındaki kararın mevcut üyelerin üçte iki oyu ile verilmesi şarttır.

Derneğin feshi, idare kurulu tarafından beş gün içinde 4 üncü maddede yazılı idare makamlarına bildirilir.

(*) 4919 sayılı kanunla değişik şekli.

Partiyi Takdim Edenler (Müessisler)

MADDE 111 — Partiyi millete takdim edenlerin (müessisler) alfabe sırasıyla isimleri, soy adları, meslek ve adresleri aşağıda yazılıdır:

- 1 — MAREŞAL FEVZİ ÇAKMAK (T. C.)
İstanbul Milletvekili - Çankaya Caddesi No. 8 Çankaya - Ankara
- 2 — ENİS AKAYGEN (T. C.)
İstanbul Milletvekili - Sanatoryom sokağı No. 4 Yakacık - İstanbul
- 3 — HİKMET BAYUR (T. C.)
Tarihçi, Gazeteci - Selânik Caddesi - No. 72 Yenisehir - Ankara
- 4 — KENAN ÖNER (T. C.)
Prof. Avukat - Valikonağı caddesi - Yüce Apartmanı - No. 9 Harbiye - İstanbul
- 5 — DOKTOR MUSTAFA KENTLİ (T. C.)
Atatürk Caddesi No. 334 Alsancak - İzmir
- 6 — OSMAN BÖLÜKBAŞI (T. C.)
Çiftçi - Kuşdili mahallesi No. 20 Kırşehir
- 7 — OSMAN NURİ KONİ (T. C.)
İstanbul Milletvekili - Karanfil Sokağı No. 32 Yenisehir - Ankara
- 8 — GENERAL SADIK ALDOĞAN (T. C.)
Afyonkarahisar Milletvekili - Serçe Sokağı No. 26 Yenisehir - Ankara

Bazı formalarda yanlış ve noksan zuhur edecek olursa
Tashih ve ilâveler aşağıdaki şekilde yapılacaktır :

Sahife	Madde	Satır	Yanlış	Doğru
PROGRAM'da				
5	13	3	memeketi	memleketi
TUZUK'de				
26	18		Sonuna ilâve edilecek... :	Yürütme kurullarının hesabının teftişi ve mürakabesi parti müfettişleriyle üst yürütme kurulları tarafından yapılır.
33	67	3	birlite il idare	birlikte II Yürütme
34	71	3	deki - dörtte birinin - ke- limesinden sonra ilâve .. :	yahut parti üyelerinin beşte birinin